

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Indbydelseskraft

til

den offentlige Examen

i

Frederiksborgs lærde Skole,

September 1827,

ved

Fred. Christ. von Haden,

Lærer i Mathematik.

Kjøbenhavn.

Trykt hos Directeur Jens Hostrup Schults,
Kongelig og Universitets-Bogtrykker.

Aufprobirung Cathedral-schools.

Det er aabenbart, at den, som rigtig vil fatte og forstaae et Sprog, maa have dannet sig et Begreb om Maaden, hvorpaa Sprog i Almindelighed kunde være opstaaet og fremdeles have erholdt en vis Grad af Fuldkommenhed. Uden dette vil Meget blive ham utydeligt eller endog ganske uforklarligt især med Hensyn til de Sprog, som allerede tidlig ophørte at tales, og hvori kun faae Skrifter ere forfattede. Saaledes forholder det sig med det hebraiske, som i sin Reenhed kun findes i det gamle Testamente; for at kunne forklare baade dets Ordformer og Forbindelsen mellem dets Taledele er det ikke nok ved Hjælp af Erfaring og Auctoritet at kunne uddrage særegne Regler for Sproget, naar ej deres Rigtighed er godtgjort ved en filosofisk Betragtning. — Det er interessant at bemærke, hvor simpelt og naturligt det hebraiske Sprog er bygget, saavel som ogsaa de dermed nærmest beslægtede; Overgangen fra den ene Taledeel til den anden er let at opdagende og staaer i en nøie Forbindelse med det Begreb, man maa gjøre sig om Sprog i Almindelighed. Min Hensigt var det her fortelligt at vise Oprindelsen til enkelte mærkelige Ord, Overgangen fra een Taledeel til en anden, samt dernæst at give en Forklaring over en heel Sætning, saaledes som den maa findes i Hebraikken. Jeg seer vel, at jeg ej er istand til at behandle denne Materie, som jeg føler, at den burde behandles; tildeels fordi jeg kun i kortere Tid har lagt mig efter at kjende de østerlandske Sprog, tildeels fordi jeg enten ej har optegnet Alt, hvad Mærkeligt jeg erindrer mig tilføen at have læst, eller ej har Hjælpemidler nok ved Haanden.

Der ere vel de, som antage, at Skaberen ved Skabelsen indgav de første Mennesker en Art af Sprog, rigtignok kun simpelt; men skulde dette være Tilfældet, maatte de første Mennesker være udrustede med langt fuldkomnere Sjælsøner end vi, som undertiden endog ved en formedelst et uddannet Sprog nøiagtig Beskrivelse af en Gjenstand dog kun erholde et dunkelt Begreb. Det er nemlig aabenbart, at, hvis Sproget skulde siges directe indgivet af Gud, maatte i det Mindste det første Menneske uden at have seet en Gjenstand, blot ved at have hørt den af Skaberen givne Benævnelse, strax kunne danne sig et tydeligt Begreb om samme. Vil nu En sige, at Benævnelsen først blev indgivet i det Dieblik, Gjenstanden gjorde Indtryk paa Sandserne, bliver det dog vist urigtigt at antage en umiddelbar Meddelelse af Gud, hvor dog Enhver maa føle, at Indtrykket selv uden denne maatte vække Lyst til at give sine Følelser tilkjende, at Evnen til at frembringe artikulerede Lyde snart

ved Hjælp af Fornuft, Hukommelse og Ideeassociationen maatte blive Moder til forskjellige Udtraab ved forskjellige modtagne Indtryk. Disse ledsagedes først med levende Gebærder, der dog siden lidt efter lidt, naar Hukommelsen havde opfattet Begreberne, ej saa bestemt tilføiedes, ja man maa vel endog kunne indsee, at saadanne Udtraab maatte gaae over til blotte Udsagn, naar Gjenstandene bleve meer bekendte.

Begyndelsen til Sprog, mener jeg da, var Udtraab, der efterhaanden forvandledes til Udsagn, Ord, og vi kunne nu betragte, hvilke og af hvad Besskaffenhed saadanne maatte være.

Hos det enkelte Menneske, som først modtog Indtryk, opstod kun taus Forundring, ej Beundring; Lyde, sørgelige eller glædelige, langsomme eller hurtige, blev ligesom fremtvungne, naar Indtrykkene vare altfor heftige; saaledes udtrykte Dyrene deres Følelser uden noget fornøftigt Hensyn til Meddelelse. Dog, hvor en fornøftig Skabning traadte til, vakte Lysten til Meddelelse, men inden denne kunde gives, maatte den Andens Opmærksomhed ved et Udtraab henvendes paa den indtrykgjørende Gjenstand, og da fulgte først det Udsagn, som skulde tilkjendegive den vakte Følelse, — ledsaget med Gebærder. Saadanne opmærksomhedvækkende Udtraab ere de, vi kalde Interjectioner, hvilke i alle Sprog have en fortrinlig Liighed.

1. הָהּ; הָהּ; הָהּ; אָהּ; אָהּ; אָהּ og אָהּ; אָהּ; אָהּ er her kun et foregaaende Suf.

וָהּ; וָהּ; וָהּ; וָהּ; וָהּ; וָהּ.

2. וָהּ; וָהּ; וָהּ; וָהּ; וָהּ. — וָהּ; וָהּ; וָהּ; וָהּ; וָהּ; וָהּ; וָהּ; וָהּ. — וָהּ.

Her er given en Samling af Udtraab, der vække Opmærksomhed: 1) paa noget Frygteligt, Forunderligt, Nyt, — Nærværende; 2) paa noget Smerteligt, Sørgeligt, Onskeligt, Manglende, — ej Nærværende. — Ved en næiere Betragtning ville vi i disse finde Oprindelsen til Partikler, Substantiver og Verber; men inden vi kunne betragte de enkelte Dele, maa først Forbindelsen mellem en saadan Interjection og et følgende Indtryk forklarende Udtraab eller Udsagn være næiere undersøgt.

Enhver føler, at han ved en Interjection bliver sat i spændt Opmærksomhed, og den første Tanke, som opstaaer, er, at Noget har gjort Indtryk paa den, som udtraabte samme, hvorved endog Tonen og Vokalen ofte tilkjendegiver, af hvad Art Indtrykket er.

1. „Hu! — Løve“ vækker dels Begrebet af Noget, Indtryk gjørende, dels af en Løve, og begge Begreber sammensøiede afgive den simple Sætning: „der er en Løve“; „en Løve er saa nær, at den gjør Indtryk paa den Talende.“ Naturligviis, jo oftere en Gjenstand mødtes, desto mildere blev Udtraabet af Interjectionen og gif tilsidst

over fra at betyde et frygteligt til at betyde et simpelt Indtryk formedelt Nær-
værelsen.

יה; נה. יו, o. s. v. „Haj!“ „Ha!“ „See!“ „Hisset!“ — noget Nær-
værende. — Udraab, bevirkede ved udvortes Omstændigheder.

2. „Ach! — Vand“ vakte Begrebet af „noget Smærteligt og dernæst af Vand,“
og den virkelige Betydning af hele Forbindelsen bliver: „her er intet Vand,“ el. „hvor
er der dog noget Vand?“ Gjentagelsen af saadanne i Begyndelsen hæftige Indtryk og
dermed følgende Udraab var Marsag i, at derved alene tænktes en fast Mangel formedelt
Fraværelsen.

ינ; נ. וי. וי. o. s. v. „O!“ „Ach!“ „Ach!“ — „noget Fraværende.“ —
Udraab, bevirkede ved Forestilling uden nærværende Gjenstand (indvortes Omstæn-
digheder).

Vi ville nu behandle disse to Numere særskilte; Dog bliver det Enhvers Sag at sætte sig
saa nøie ind i Materien, at endog mindre udførte Betragtninger kunne forstaaes.

1. Naar der udraabtes: יו, יו, „Haj!“ — en Mand“ ו: der er en Mand,
da ledsagedes Benævnelsen „Mand“ med Paapegelse; men fulgte ingen Benævnelse, saasom
ved „Haj! der,“ „See! der,“ da ledsagedes Paapegelsen med en henvisende Lyd, omtrent
med Betydning af: „just her,“ „lige der.“

A. לוֹי for לוֹי יו. לוֹי. הַי, הַי; „see her!“ „see der!“ el. „der henne;“
„hifst henne.“

a) Disse henvisende Ord gif i det Syriske og Arabiske med Lidet over til Pron. Dem.,
medens Hebraiske bevarede den oprindelige Betydning. I det Chaldaiske faaer יו Be-
mærkelsen af „see dog engang,“ „sæt at“ (Esr. 4, 13). „See, der — see, der“ ו:
„enten — eller.“

b) לוֹי. M. לוֹי. F. — Plur. לוֹי. C.
לוֹי, לוֹי. M. לוֹי, לוֹי. F. — לוֹי, לוֹי. C.
לוֹי. M. לוֹי. F. לוֹי, לוֹי. C. — לוֹי, לוֹי. C.
לוֹי, לוֹי. M. לוֹי. F. לוֹי. C. — לוֹי. C.

Man seer af disse demonstrative Pronominer, hvorledes Nun gaar over til Dolath,
Zain, Dzal, Lamed, ja til Kaf og ofte til Mem, hvilket ogsaa de pers. el. demonst.
Pron. Plur. vise:

לוֹי. M. לוֹי. F. — לוֹי, לוֹי. M. לוֹי. F.
לוֹי. M. לוֹי. F. — לוֹי, לוֹי. F. לוֹי, לוֹי. M.

c) Det er ikke nødvendigt Psalm. 132, 12. at antage ה for Pron. *Nel.*; man kan gjerne oversætte: „— mine Naad (see det vil jeg lære dem)“ og seer der Overgangen fra Pron. *Dem.* til Pron. *Nel.* Saaledes bruge Syrerne og Chaldæerne deres ܗܝ , ܗܝܢ , snart som en dativisk Artikel, snart som Pron. *Nel.*, ligesom ogsaa det arabiske الذی *M.* الذی *F.* tiensynlig har sin Oprindelse fra samme Kilde. Det dativiske ܗܝ kommer aabenbar af det syriske ? (v. b.) og har tilligemed det beslægtede ܗܝܢ Begrebet af „noget Nærværende,“ hvorunder ogsaa den arabiske Artikel kan henføres.

d) Uden denne demonstrative Endestavelse ל afgav hiin Interjection, והי , det pers. Pron. til 3 Pers.

והי . *M.* והי . *F.* והי . *M.* והי . *F.* והי . *M.* והי . *F.*

e) Ved en Betragtning af 1 og 2 seer man, at jeg har refereret de Udraab, som begynde med ה , til udbortes, og de, som begynde med נ til indvortes Omstændigheder. Jeg meente dermed, at hine opstode formedelt nærværende Gjenstande, disse derimod formedelt den følte Smerte over Mangelen af Noget. Hine angik (meest Gjenstandene og den Tilfælde, disse meest den Talende selv. Det er ikke Erfaring alene, som bragte mig til denne Bemærkning, men Følelsen af det Naturlige deri. „Ha! Haj! Hundens Gjøen, o. s. v.“ følger med den udstødte Aande, medens den inddragne Aande ledsagede „ih! Au! ah! og Hundens Luden.“

Den Lyd, som frembringes ved den udstødte Aande er Grækernes Spiritus asper; ה ; Den, som bevirkes ved Inddragelsen af Aande er Grækernes Spiritus lenis; נ .

Ja „denne“ hedder endog *ούτος*, medens „selv“ udtrykkes ved et Ord med Spiritus lenis: *αὐτός*.

Nu troer jeg, at vi med Sikkerhed kunne søge Oprindelsen til ל fra hiin demonstrative Endestavelse, ל , med den til den Talende selv henvisende Optakt, ל .

ל . *C.* ל . *C.* ל . *C.* ל . *C.*

והי והי „see! ih her!“ o: her er jeg, blev sammendraget til והי , derimod והי והי til והי , hvor det bortfaldende נ og ה bliver betalt med Dagesch forte, og der behøves aldeles ikke noget epenthetisk *Nun*, om man endog ellers ej kan vise noget Exempel paa, at נ eller ה er gjengjældt paa denne Maade, hvilket Michaelis paastaar. Imidlertid synes det, at Dagesch forte just findes i והי , fordi det staar i Forbindelse med $\text{נה} = \text{והי}$ og en tilføjet Endestavelse $\text{ל} = \text{ל}$. (v. 1. A.)

f) Dog da ה og נ ere saa nær beslægtede, er det intet Under, om de sættes istedetfor hinanden.

יָלֵךְ. נִלְיָן. אֹוֹלָא, אֹוֹלֵי. אֹוֹלֵי.
 אֹוֹלֵי, אֹוֹלֵי for: אֹוֹלֵי o. s. v.

B. Hvorledes Udraabet „אֹוֹלֵי“ fra at vække Opmærksomheden paa en nærværende Mand gaar over til alene at erindre om den sidst sete eller nævnte eller i det Mindste meget bekendte Mand, er let forklarligt, i det dog egentlig kun Tanken om Begrebet, som ligger i Benævnelsen, fremkaldes ved samme. Herfra kunne vi altsaa søge Oprindelsen til den hebraiske Artikel ה, hvorefter følger Dagesch forte formedelst det bortfaldne נ. (v. A. e.)

Af אֹוֹלֵי „see en Mand“ kom: הַגִּבּוֹר, „Manden“ el. „den Mand.“ Under A. b. er den arabiske Artikel anført, og det synes da, at Tingen kan aflede den hebraiske fra samme, men derimod maae vel begge ansees som Grene, der ere udfødte fra samme Stamme.

C. a) Jeg vil sætte de følgende tre Begreber ud fra hinanden, for at Enhver lettere kan sammenligne dem:

- אֹוֹלֵי. 1. Noget Nærværende, som det der gjør Indtryk.
 2. Noget Nærværende, hvorpaa Indtrykket overføres, eller hvortil Indtrykket meddeles; Noget, som ikke selv har modtaget det oprindelige Indtryk, men kun kan føle samme ved en Andens Meddelelse.

אֹוֹלֵי. 3. Noget Nærværende, som det der overfører et Indtryk paa en Anden. Foruden Blomstendighederne ved disse tre Begreber, maa man ogsaa bemærke Graderne deri: 1) være nær eller i Almindelighed være; 2) være nærmere, eller være Gjenstand for den Talende eller Handlende; 3) være nærmest eller lige paa Stedet.

b) Af 1 og 3 er det i det Foregaaende viist, at de personlige Pron. til tredie og første Person ere komne. Man ledes allerede herved til at søge den anden Person under Begrebet i 2. Man finder virkelig ogsaa אֹוֹלֵי, אֹוֹלֵי, אֹוֹלֵי, אֹוֹלֵי med Begrebet af noget Nærværende, mest fra at være kommen til, samt seer tillige, hvornær den anden Person dermed er beslægtet.

אֹוֹלֵי, o. s. v. אֹוֹלֵי, o. s. v. אֹוֹלֵי, o. s. v. אֹוֹלֵי, o. s. v.

c) Det synes ogsaa som om אֹוֹלֵי staaer i Forbindelse med אֹוֹלֵי, hvoraf אֹוֹלֵי „kom!“ medens de pers. Pron. til 2 Pers. kunde være sammensatte af אֹוֹלֵי og אֹוֹלֵי, noget Nærværende, nemlig som ankommet. Samme Oprindelse har ogsaa אֹוֹלֵי, saavel som אֹוֹלֵי, noget Nærværende, en Nærværende, En, en Mand, det ubestemte Pron. מ. אֹוֹלֵי. F. af אֹוֹלֵי אֹוֹלֵי.

d) Mærkeligst er imidlertid NN , deels fordi dets Oprindelse er omtvistet, deels fordi det kan have en vigtig Indflydelse paa Fortolkningen af den hellige Skrift. Vigtigst vil det dog nok blive at referere samme til det ovenfor anførte Δ_1 , og den oprindelige Betydning var da noget Nærværende, Δ_2 , som Gjenstand for en Anden, eller i det Mindste som nærværende for en Andens Skyld, paa samme Tid og Sted; i det Hele er Begrebet afhængigt af noget Foregaaende: Hvis en Handling, som kunde fordre Object, var nævnt, tilkjendegav det følgende NN en Deelagtighed i Handlingen, tildeels som underordnet eller i det Mindste for den Handlendes Skyld; saaledes opstaaer da Objectivforholdet.

2. Allerede tilforn er det bemærket, hvorfor vi maae antage, at de Udraab, som begynde med N , tilkjendegive en indvortes Følelse, Attraae eller Længsel. Skjøndt det nu egentlig er Attraae efter en Gjenstand, som mangler, der vækker Udraab som N , saa seer dog Enhver let, at Følelsernes Slægtskab og utallige Biomstændigheder kunne være Skyld i, at hiin Bemærkning ej altid synes vigtig.

a) De simple Længselens Udraab, ledsagede med søgende, bedende, attraaende Gebærder, gif paa en naturlig Maade over til at betyde „hvor.“

N „hvor er der?“ אי הבל „hvor er Abel?“

Jeg kunde fristes til at søge Oprindelsen til N „hvor er der dog?“ fra $\text{N} = \text{ש}$ og ל .

היה שרה , „hvor er dog Sara?“ „hvor blev Sara af?“

b) Ledsgedes derimod hine Udraab med en forbausset, forundret Mine, samt Paapegelse af det Sted, hvor man ventede at finde Noget, da fremstod Begrebet af „der er Intet,“ „der er ikke.“

N , „der er Intet,“ „noget Manglende;“ af N og den demonstrative Endestavelse ל . (v. 1. A. d.)

אין מים „der er intet Vand;“ אין עשה „der er Ingen, som gjør;“ hiint Udtryk er egentligt, dette derimod uegentligt.

Det Dagesch forte, som findes i אין forklarer jeg ved, at N er bortfaldet af Endestavelsen ל og paa denne Maade bleven gjengjældt.

c) Samme Kilde afgiver mange andre Spørgsmaalord og Benægtelser. I et meer uddannet Sprog bruger endog endnu saadanne Interjectioner i samme Betydning. F. Ex. „Aae! du gaaer“ v : hvorhen gaaer du dog?; du maa endelig ikke gaae; hvorfor gaaer du dog?

יָן, hvorhen; אַל, maa ikke. וְאִי staaer hermed i Forbindelse ligesom אֵל af אוֹי, אֶל, וְ; לוֹ, אֵל; מִן, מִן; אֵל, מִן; אֵל, מִן, her eller der; אֵל, אֵל, fjære. אֵל, bare [det seer, saa —].

הֵן, hvorledes; אֵן, bare. אֵן, אֵן el. אֵן, ganske analog med Pron. Dem. אֵן, hvor ligeledes אֵן er bortfaldet foran den demonstrative Endestavelse; אֵן, hvordan.

הֵן, for Guds Skyld. אֵן; אֵן; אֵן; אֵן.

d) De spørgende Pronominer dele sig i to Arter, dem, som ej have Mem foran sig, og dem, som have det.

1. אֵן, hvilken, hvordan (אֵן), og med Endestavelsen אֵן tilføjet:

אֵן. M. אֵן. F. hvo der? hvo er det? hvad for en. אֵן. C.;

Hvilket sidste ogsaa bruges for Pron. Dem. og bestyrker saaledes, hvad der 1. A. c. er sagt om Forbindelsen mellem Pron. Rel. og Pron. Dem. — Jeg burde maaffec før have hentet Oprindelsen til det under 1. A. f. anførte אֵן o. s. v. herfra.

2. אֵן. אֵן. אֵן. אֵן. og med tilføjet אֵן:

אֵן, אֵן, אֵן.

Hertil kan endnu regnes אֵן og אֵן „hvad for En,” Pron. Inter. forbundet med Pron. Pers. (אֵן).

e) Ligesom vi kunne sige „ah! din Datter!” istedetfor „er det din Datter?” saaledes seer det i Hebraisk med אֵן; Araberne bruge paa samme Maade א, dog ogsaa א, og man kan ej med Bestemthed afgjøre, om א er her oprindeligt eller snarere kommet af א, א. Skulde det første være Tilfældet, da maatte א være kommet fra Interjectionen א, hvorfra א og א burde udledes. Saaledes betyder just א: „mon ikke,” og „see til dig” staaer istedetfor „er det dig?”; „hvor kommer du fra?”

3. Etjondt det var let at udlede mange Ords Oprindelse tydelig nok fra visse Interjectioner, seer dog Enhver, at det med den stærste Deel vil være umueligt; thi nagtet Sproget ved den efter Tanken sig rettende Ordfølge viser, at det har sin Oprindelse fra Udbrud, saa ere dog disse ej længer usammenbundne; hvorfor Ordene baade før og efter denne Forbindelse kunne have undergaaet uudgrundtelige Forandringer uden at have fulgt de aprioriske Grundbegreber i Alt, i det Tilfældet og udvortes Omstændigheder have

stor Indfyldelse paa et Ords Betydning. Imidlertid synes det mig forunderligt, naar Nogen deriverer מֵן af מֵן, og מֵן af מֵן, o. s. v., at de ikke snarere have gjort det Modsatte. Da det nu ikke er mueligt at afgjøre, hvilke og hoormange Begreber der erholdt særegne exclamatoriske Benævnelser, saa kan jeg kun antyde Formen af Begreberne saaledes, som jeg tænker mig dem. Paa samme Maade, som „noget Nær-værende“ el. „noget Indtrykfjorende“ tilkjendegaves ved Udraabet מֵן, maatte analoge Udraab svare til lignende Begreber, saasom:

Noget Levende! noget Spisende! noget Brølende! noget Staaende! noget Hvi-slende! noget Stort! noget Tungt! noget Behageligt! noget Affhyeligt! noget Pludseligt! o. s. v.

Alle disse staae i den næieste Forbindelse med:

Liv; Brølen; Spisen, Epise; Storhed, Størrelse; Høide; Behagelighed; Hur-tighed, o. s. v.

Navnene paa Gjenstande hentedes fra deres meest udmærkede Egenstaber, saa at Sproget i denne Grad af Uddannelse alene bestod af lutter Udsagn, der ved deres Følge og Tonen, hvori de fremsagdes ledsagede af Gebærder, afgave forstaaelige Meninger.

a) Naturligt er det, at, efterfom de modtagne Indtryk vare pludselige eller vedvarende, frygtelige eller behagelige, bleve ogsaa de derved vakte Udsagn korte eller lange, haarde eller bløde. Dette maatte jeg vel mene er Oprindelsen til Forskjellighed af Kjøn, og at kun begge refereres til Manden eller Qvinden, fordi Synet af en Mand var meer ligegyldigt, medens Qvinden var Gjenstand for blidere Følelser og gjorde et langvarigere Indtryk. Paa lignende Maade har ogsaa i det Syriske og Chaldaiske ethvert Masculin en længere Form (status emphaticus), naar der skal dvæles ved samme eller tales be-stemt, hvilken Form mestendeels falder sammen med Femininernes:

מֵן.	M. stat. abs.	מֵן.	M. stat. emph.	מֵן.	F. stat. abs.
מֵן.	M. stat. abs.	מֵן.	M. stat. emph.	מֵן.	F. stat. abs.
מֵן.	M. stat. abs.	מֵן.	M. stat. emph.	מֵן.	F. stat. abs.
מֵן.	M. stat. abs.	מֵן.	M. stat. emph.	מֵן.	F. stat. abs.

b) Skulde Fleertallet udtrykkes, kan man let tænke sig, at det Udsagn, som henhørte til det nærværende Begreb, først blev benevnt, og at en paapegende Gestikulation ledsaget med en vilkaarlig Lyd, mueligen en Afændring af den demonstrative Endestavelse מֵן, næriere bestemte Indholdet:

מֵן.	M.	מֵן.	F.	מֵן.	M.	מֵן.	F.
------	----	------	----	------	----	------	----

I det Hebraiske gaaer Nun i Masculin over til Mem og i Feminin ligesom i det Ara-
biske til Tau, hvilken Overgang tilforn er viist 1. A. b. At der oprindeligen ingen For-
skjel har været mellem Endelserne i begge Kjøen, kan man let overbevise sig om, naar
man betragter de ældste Ord, saasom Pronominerne; אֲנִי er communis; אֲנִי er
masculin, medens אֲנִי er feminin; הַנָּהָר , hvoraf הָר , viser endog, at Endelsen falder
sammen med ל , og נִפְּוֹ maa være kommet af נִפְּוֹ analog med אֲנִי af
 אֲנִי ; 2. c.

c) At gjentage et Begreb flere Gange er den simple Maade at udtrykke en meget høj
Grad paa. Man finder derfor ligesom i andre Sprog „godt! godt!“ ו : det er meget
godt; „ti! ti!“ ו : du skal strax tie:

$\text{קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ}$, den høieste Grad af Hellighed.

الذَّخَّ الذَّخَّ , forskjellige Slags; نَمَّ نَمَّ , enhver, dryppeviis; بِئْسَ بِئْسَ , bitter
bitter, var idelig meget gjenstridig; وَشَعَ وَشَعَ , vendte sig hist og her; var i idelig
Bewægelse; snakkede frem og tilbage; derfor 1) forlyste sig selv; 2) forlyste Andre.

4. a) Naar flere Udraab fulgte paa hinanden, maatte de staae i en vis Forbin-
delse, nærmere eller fjernere, efter som de i Udtalen hurtigere eller langsommere efter hin-
anden fremsagdes, hvilket igjen beroede paa Tankefølgen og Begrebernes Natur. Den,
som traf paa et høit Træ, tænkte enten først paa Træet og dernæst paa dets Høihed („Træ!
Høihed!“ ו : Høiheds Træ), eller først paa Høiheden og dernæst paa Gjenstanden („Høihed!
Træ!“ ו : Træets Høihed). I begge Tilfælde beskriver det efterfølgende Udraab det fore-
gaaende og er i Tanken saa nøie forbundet dermed, at kun eet beskrevet Begreb blev
opfattet af den, som hørte saadanne Udraab. Dette er Oprindelsen til status construc-
tus; den hurtige Udtale gjorde det foregaaende Ord kortere eller blødere, i det Vocaleerne
corripereedes, og ofte den sidste Stavelse blev affortet:

שָׁפַל-רַחַח , nedtrykt i Aanden ו : bekymret.

רַחַח שָׁפַלִּים , Nedtryktes Aand.

$\text{בְּיַמֵּי יִשְׂרָאֵל}$; בֵּית יְהוּדָה ; לְזֶמַּן ; $\text{בְּיָוֵם הַדִּבְרִין}$.

b) Dog var ej altid Beskrivelsen saa nøie forbunden med det Beskrevne, men ofte
fulgte den først efter et lidet Tankepochold, som om man ej troede, at det antydede Be-
greb var fatteligt for den Tiltalte, og derfor tilføiede en bekjendt Egenskab ved samme,
der paa en lignende Maade maatte være bestemt og af samme Kjøen, i det Egenstaben
egentlig kun indførtes som et Navn paa Gjenstanden. Jeg mener da, at der bør adskil-
les mellem to Arter Beskrivelse:

1. hvor den Talende hurtigt tilføier det Begreb, formedesst hvilket Gjenstanden især har gjort Indtryk paa ham selv; det store Træ; et stort Træ; Markens Dyr; o. s. v.

2. hvor den Talende alene vil gjøre en Anden opmærksom paa en vis Gjenstand ved at udfige dens Navn men enten seer eller i Hurtighed tænker sig, at Navnet alene ej vil være tilstrækkeligt til at udpege den bestemte Gjenstand, han maatte mene, og derfor endnu udfiger et andet Navn, hentet fra en meest indtryksgjørende Egenkab; Træet, det store nemlig; en Mand, stærk maa han være; et Mørke, stort var det. Dette er Grunden til, at Adjectivbegrebet traadte frem i sin Selvstændighed.

1. פְּלִגֵּי מַיִם, Vandstrømme.

הַיְכָל קִדְשֶׁךָ, din Helligheds Tempel o: dit hellige Tempel.

טֶרֶף יוֹתָא, et Olivenblad.

כַּמְרָא אֲזִנָּן, Ruskammeret.

מַלְכֵנוּ אֱלֹהֵנוּ, Storhedens Konge o: den store Konge; Gud.

2. חֲשֵׁכָה גְדוֹלָה, et Mørke, stort var det.

הַמֶּלֶךְ הַגְּדוֹל, Kongen, den Store, el. den store Konge.

בֶּן נֹחַ הַקָּטָן, Noachs Søn, den lille.

אִישׁ אֶחָד, et Menneſte, ſlet nemlig, o: et ſlet Menneſte.

נְבִיא אֱלֹהֵינוּ, Guds Prophet, den hellige.

נְבִיא אֱלֹהֵינוּ, det ſamme.

סֵפֶר אֱלֹהֵינוּ, min Bog, den store.

I det Hele udtrykke de østerlandske Sprog paa en ganske analog Maade Genitiv og Adjectiv-Forholdet, og jeg mener, at man bør oversætte כִּסְדָּנוּ אֱלֹהֵינוּ: „ved Manden, Guds nemlig,“ og ej: „ved Guds Mand.“ Imidlertid vil der gives utallige Nyancer i Begreberne, som ej kunne opregnes, men Enhver maa selv kunne føle, hvorledes de bør udtrykkes; f. Ex.

α. Det er Elphenbeenstempeler:

הַנְּהַי הַיְכָלִי שֵׁן.

β. Det er TEMPLER af Elphenbeen:

הַנְּהַי הַיְכָלִי שֵׁן חֲמָה.

γ. Der ere TEMPLERNE, de af Elphenbeen mener jeg:

הַנְּהַי הַיְכָלִי הַיְכָלִי שֵׁן.

Under b. 2. er sagt, at Adjectiverne egentlig ere apponerede Benævnelser for Gjenstandens almindelige Navn og ere derfor i alle Henseender formede analoge med dette. Har dette den bestemte Artikel, har ogsaa Adjectivet samme, begge sættes i samme Numerus og Genus. Saaledes staaer her ovenfor **הַה** foran Beskrivelsen istedetfor Artiklen.

d. See de Templer der, de ere af Elphenbeen:

הַה הַהִיכָלִים הָאֵלֶּה הַיְּכֹלִי שֵׁן הַמָּה.

e. See de Templer der, det er dem, man kalder Elphenbeenstemplerne:

הַה הַהִיכָלִים הָאֵלֶּה הֵם הַיְּכֹלִי הַשֵּׁן.

c) Endnu bliver den Forbindelse at mærke, hvor et abstrakt Begreb udfiges med et efterfølgende Ophold i Mandedrættet, som om man vilde give Tid til at opfatte det nævnte Begreb i og for sig selv, inden man gjør opmærksom paa den Gjenstand, hvormed det nu er concret. Af Formen følger, at hiint første Udsagn maatte være fuldkommen almindeligt, som: „Storm [var] — hans Fart; et Lyn — hans Sværd“ **ו**: hans Fart var stormende; hans Sværd lynede. **ξείνους [ἐκάλειον] — τοὺς βαρβάρους** **ו**: fremmede kaldte de — Barbarerne. Paa denne Maade erstattede Natursproget det copulative „er“:

הַיְּכֹלִי שֵׁן הַמָּה „Elphenbeenstempler — de“ **ו**: det er Elphenbeenstempler.

הָאֵלֶּה הַיְּכֹלִי שֵׁן הַמָּה „een Drom — denne“ **ו**: det er den ene Drom.

הַיְּכֹלִי שֵׁן הַמָּה הַיְּכֹלִי שֵׁן הַמָּה „denne — Noachs Historie“ **ו**: Noachs Historie er denne.

Samme Form er brugelig i det Syriske og Chaldaiske, og jeg er temmelig sikker paa, at jeg paa følgende Maade rigtig forklarer de phœniciske Inscriptioner, som findes anderledes fortolkede pag. 15. commentatio d. num. punic. Sextor. (J. Chr. Lindberg):

הַיְּכֹלִי שֵׁן הַמָּה **ו**: „Herre — en Konge“ **ו**: en Konge er Herre.

הַיְּכֹלִי שֵׁן הַמָּה הַיְּכֹלִי שֵׁן הַמָּה **ו**: „Guds Die — en stor Konge“ **ו**: en stor Konge er Guds Die.

d) Jeg uddrager derfor saadan Regel for en Sætning, som bestaaer af Subject, det forbindende „er“ og Prædikat, med Hensyn til de ældste Sprog: Prædikatet sættes først uden al Artikel, dernæst kommer, efterat Mandedrættet et Øieblik har hvilet, Subjectet; og jeg mener, at Reglen ikke alene følges saaledes i Hebraisken, men, at Enhver formedelst en filosofisk Betragtning maa søge den i de ældste Sprog; det er nødvendigt at udvikle dette næiere, just fordi jeg veed, at Nogle nægte Rigtigheden heraf.

Enhver maa tilstaae, at Ordene, sammensiede efter foregaaende Regel, ganske erholde den Mening, som jeg har tillagt dem; „lykkelig — den Mand“ **ו**: den Mand er lykkelig. Der staaer da kun tilbage at vise, hvorledes en saadan Orden kan være den naturligste.

α. Hvis en Egenskab for sig gjorde Indtryk, uden at enten Gjenstanden, hvortil den hørte, bemærkedes eller var tydelig nok, da er det ej tænkeligt andet, end at Egenkaben nævntes først, og Benævnelsen paa Gjenstanden bag efter, naar denne enten opdagedes eller syntes kjendelig.

קָרָא אִישׁ „noget Raabende! — en Mand“ ׀ : en Mand er raabende.

הִנֵּה אִשׁ שֶׁרָפָה „see Ild! — en Slange“ ׀ : den Slange er (ligner) Ild.

נָפַת הַגֶּשֶׁם „Dryppen — Regnen“ ׀ : Regnen er Dryppen, el. Regnen drypper.

β. Herefter vil jeg overlade det til Enhver at betænke, om det ikke just er ved sine Egenkaber eller sin Virksomhed, at en Gjenstand gjør Indtryk; Er det da ikke ogsaa rimeligt, at den, som vil meddele en Anden samme, først overfører Indtrykket paa ham ved et Udsagn, som vækker Tanken om den indtrykgjørende Egenskab eller Virksomhed, medens Gjenstandens Navn bliver at betragte som en Beskrivelse?

גָּדוֹל הָעֵץ „stort — det Træ“ ׀ : det Træ er stort.

Et Begreb, der er ganske forskjellig fra:

הָעֵץ הַגָּדוֹל „Træet, det Store“ ׀ : det store Træ.

עֵץ הַגָּדוֹל „Træ Storheden“ ׀ : Storhedstræet; det store Træ; et stort Træ.

Denne sidste Form maa bruges, naar et Genitiv skal beskrives ved et Adjectiv, saasom: et stort Træes Skjønhed:

יָפִי עֵץ הַגָּדוֹל, og ej: יָפִי גָּדוֹל, skjøndt det vel er mueligt ved Udtalen at give det samme Betydning.

5. a) Saalænge Menneskene kun tænkte paa det Nærværende, kunde ej Verbalbegrebet afgive nogen særegen Taledeel; rimeligt er det imidlertid, at, saasnart de Menneskene omgivende Gjenstande havde tabt deres Nyhed, og Skrak eller Forundring vækkende Tilfælde bleve sjældnere, kunde ej det ene Indtryk fordrive det andet, men det Forbigangne fæstedes fastere i Hukommelsen og lagde Grunden til Verbalbegrebet. Den, som modtog et hæftigt Indtryk og ej strax traf Nogen, med hvem han kunde dele sine Følelser, hvorledes maatte han vel siden forklare den Tilstand, hvori han havde været? Indtrykket mener jeg, han vilde meddele, og at dette ej vakktes ved Gjenstanden men ved dens særegne Egenkaber, og Tankefølgen blev følgerig denne: først nævnes den indtrykgjørende Egenskab, derpaa alle oplysende Bistandigheder, saasom, hvor Egenkaben fandtes og s. v. — Dreuet af den naturlige Lyst til Meddelelse maatte Mennesket have til Hensigt at lade en Anden føle det modtagne Indtryk i sin hele Kraft; men det var aabenbare at handle mod sin Hensigt, at gjøre ham opmærksom paa, at Grunden til Glæden eller Faren allerede var forbi. Naar Frygt eller Glæde var vakt hos den Anden, da saa han sig nok om efter

det Frygtelige eller Glædelige; var det ej nærværende, saa maatte han nødvendig slutte, at det var forbigangent: „noget Bittert — det Vand“ ם: det Vand var bittert; naar den Tilstaale seer, at den Talende ej er drukkende; „noget Nedstyrtende — en Steen“ ם: en Steen styrtede ned, dersom nemlig en Steen just ikke sees nedstyrtende; „noget Slaaende — den Mand“ ם: den Mand slog, o. s. fr. Dog er det især Tonen, hvori Forbindelsen udsagdes, som viste, om Indtrykket var nærværende eller forbigangent; vi kunne derfor vente, at de ældre Sprog have distingeret mellem den nærværende og forbigangne Tid ved en Forandring i Vocalerne:

נָבַל הַצִּיץ „noget Affaldende — den Blomst“ ם: den Blomst falder af.

נָבַל הַצִּיץ ם: den Blomst faldt af.

קָרָא אִישׁ ם: en Mand raaber.

קָרָא אִישׁ ם: en Mand raabte.

נָרַן קַיִן ם: Kain vanker om.

נָרַן קַיִן ם: Kain vankede om.

בָּרַח אִישׁ ם: et Menneske kommer.

בָּרַח אִישׁ ם: et Menneske kom.

בָּרַח אִישׁ ם: Kongen undersøger.

בָּרַח אִישׁ ם: Kongen har undersøgt.

Jeg synes saaledes, at jeg har givet en antagelig Grund til, at Participierne under Begrebet „dræbende“, קָטַל (Præs.), ej ere meget forskellige fra Præteritum „tilforndræbende“, קָטַל, i det jeg allerede ovenfor har bemærket, at Tonen, hvormed følger Forandring af Vocalerne, ved hvilket som helst Udraab ganske viser, om den indtrykgjørende Gjenstand er nær eller fjern i Tid.

b) At det var mueligt, at Participium i den nærværende Tid paa ovenfor antydede Maade kunde være gaaet over til Præteritum, troer jeg, Ingen vil nægte. For mig er denne Muelighed bleven til Visshed, og hertil er det ikke nogen ringe Grund, at jeg, endog inden jeg kjendte de orientalske Sprog nøiere, følte mig overbevist om, at denne Overgang var den naturligste, som sikkerlig vilde findes i de ældste Sprog, kjøndt Kundige dengang paastode, at dette aldeles ej var Tilfældet. Her vil jeg nu kortelig søge at overbevise Andre om Rigtigheden af min Paastand.

α. Præteritum i den simple Conjugation flecteres ganske analog med Adjectiverne og Participium Venoni, har nemlig to Genera og to Numeri, og man sammenligne da følgende:

	Præsens.			Præteritum.		
Sing.	קָטַל; וּמָטַל; קָטַל.	M.	קָטַל; וּמָטַל; קָטַל.	M.		
	קָטְלָה; וּמָטְלָה; קָטְלָה.	F.	קָטְלָה; וּמָטְלָה; קָטְלָה.	F.		
Plur.	קָטְלוּ; וּמָטְלוּ; קָטְלוּ.	M.	קָטְלוּ; וּמָטְלוּ; קָטְלוּ.	M.		
	קָטְלוּ; וּמָטְלוּ; קָטְלוּ.	F.	קָטְלוּ; וּמָטְלוּ; קָטְלוּ.	F.		

Hele Singularis trænger ej til videre Oplysning, da det er noksom bekjendt, at *He* og *Tau* gjensidig staae istedetfor hinanden i Sing. F.

Under 3. b) er allerede bemærket, at Endelserne $\text{עָ}, \text{עָ}, \text{עָ}, \text{עָ}$, o. s. v. oprindelig vare fælleds for begge Kjøen i Pluralis, og at kun en Vilkaarlighed har bestemt Forskjellen. Derfor er קָטְלוּ Fælledskjøen, i det det staaer istedetfor קָטְלוּ; thi ligesom vi virkelig have קָטְלוּ, hvoraf קָטְלוּ kommer, saaledes har aabenbare קָטְלוּ sin Oprindelse fra קָטְלוּ, og Grammatikerne spare i det Mindste her deres paragogiske *Nun*. Paa samme Maade er ved det chaldaiske קָטְלוּ *Nun* bortfaldet, og *N* er aldeles ej andet end Fulcrum for det uforanderlige *Kamez*.

β. Man oversætter קָטַל ved „dræbende“, men ikke קָטַל ved „tilforn dræbende“, fordi andre Sprog ogsaa have en tilsvarende Form for hiint Begreb, men ej for dette, hvilket oprindelig ligesaa lidet, som hiint, indeslutter det copulative „er“ i sig. 5. a; dette grunder sig derpaa, at andre Sprog have modtaget en større Uddannelse og ere vegne ganske af fra de oprindelige Udtraab, saaledes, at enhver Meddelelse i Almindelighed gøres i en eensformig Tone, og kun sjælden, hvor der nemlig tales i Affect, bruges saadanne Ordforbindelser som „Storm — hans Fart“. Dog tilstaaer jeg gjerne, at קָטַל med *Tiden*, formedelt *Tonen*, som blev tillagt Stavelseerne, og de derved forandrede Vokaler, kom til at betyde „dræbende var el. har været“ og ej blev anvendt som Adjectiv i og for sig selv; men ethvert Begreb beholder sin oprindelige Plads; Subjectet bag efter Prædicatet; 4. d.

γ. Det Ophold i Handedrættet, som skulde være imellem Prædicat og Subject, faldt paa en rimelig Maade meer og meer bort; thi, som siden skal vises, adskilles ikke lettelig Prædicat fra Subject ved indskudte Biomstændigheder, men disse sættes bag efter, som en Beskrivelse for hele Sætningen, hvoraf følger, at saadanne Ord, som ofte komme efter hinanden, lettelig forbindes nøiere i Udtalen, især naar hele Begrebet, betragtet som et eneste enkelt, siden skal beskrives.

Præsens.

Sing. אֲנִי וְאֵלֶיךָ. M.
 אֲנִי וְאֵלֶיךָ. F.
 קָטַלְתָּ; קָטַלְתְּ. M.
 קָטַלְתָּ; קָטַלְתְּ. F.

Plur. אֲנֵינוּ וְאֵלֵיכֶם. M.
 אֲנֵינוּ וְאֵלֵיכֶם. F.
 קָטַלְתֶּם; קָטַלְתֶּם. M.
 קָטַלְתֶּם; קָטַלְתֶּם. F.

Sing. אֲנִי קָטַלְתִּי. M.
 אֲנִי קָטַלְתְּ. F.
 אֲנִי וְאֵלֵינוּ. M. אֲנִי וְאֵלֵינוּ. F.

Plur. אֲנֵינוּ וְאֵלֵיכֶם. M.
 אֲנֵינוּ וְאֵלֵיכֶם. F.
 אֲנֵינוּ וְאֵלֵיכֶם. M. og F. אֲנֵינוּ וְאֵלֵיכֶם. M. og F.

Ligesom efter 3. b. קָטַלְתָּ er kommet af אֲנִי וְאֵלֵיךָ, אֲנִי וְאֵלֵיךָ, אֲנִי וְאֵלֵיךָ, saaledes er i den første Person אֲנִי וְאֵלֵיךָ kommet af אֲנִי וְאֵלֵיךָ. I de øvrige Personer er Overgangen synlig nok.

c) Participium Paul eller Weil har næsten samme Begreb og Form, som Adjectiverne אֲנִי וְאֵלֵיךָ „noget Helligt,” אֲנִי וְאֵלֵיךָ „noget Retfærdigt,” o. s. v.

Sing. אֲנִי וְאֵלֵיךָ. M. אֲנִי וְאֵלֵיךָ. F. Plur. אֲנֵינוּ וְאֵלֵיכֶם. M. אֲנֵינוּ וְאֵלֵיכֶם. F.
 קָטַלְתָּ. M. קָטַלְתְּ. F. קָטַלְתֶּם. M. קָטַלְתֶּם. F.
 קָטַלְתָּ. M. קָטַלְתְּ. F. קָטַלְתֶּם. M. קָטַלְתֶּם. F.

d) Imperativ maatte naturligviis ifølge sin Natur være kort og stødbetonet. Det er just Tonen, som jeg mener, der maatte vise denne Modus, og Formen maatte i sig selv være adjectivisk med Betydning af „noget Slaende,” „noget Raabende” o. s. v., medens Tonen medførte Begrebet „vær!” f. Ex. אֲנִי וְאֵלֵיךָ „noget Dræbende,” men med sin Betonning

וּדְרֹב „noget Dræbende vær!“ ו: dræb! Vi opdage ogsaa lettelig, hvorledes Imperativ har Adjectivernes Form.

Sing. וּדְרֹב. M. דְּרֹב. F. Plur. וּדְרֹבוּ. M. וּדְרֹבוּ. F.

Hermed staaer Hebraisten i Forbindelse:

Sing. קָטַל. M. קָטְלוּ. F. Plur. קָטְלוּ. M. קָטְלוּ. F.

3 Pluralis kommer וּדְרֹבוּ af וּדְרֹבוּ, ganske som det tilforn er viist at være skeet med Præt. 5. b. γ.

3 det Hebraiske er Endelsen נָה at ulede fra קָטַל, קָטְלוּ, וּדְרֹבוּ, og וּדְרֹבוּ, staaer for וּדְרֹבוּ, som Futurum viser, og man seer da, at det ikke saa meget er nogen bestemt Endelse, som det blot er en længere Form end Masculin, der bør henregnes under Feminin. 3. a.

e) Ligesom Præteritum havde sin Oprindelse fra Participium Venoni, saaledes kommer Futurum af Imperativ ved en slappere Betonning, som nødvendig maatte vise, at der ej skulde skee Noget strax, men til en vilkaarlig Tid efter Omstændighederne; dog kunde ogsaa en foran sat Interjection vække Opmærksomheden paa den, som skulde være Aarsag i den følgende Virksomhed:

Sing. וּדְרֹבוּ formodentlig af: וּדְרֹבוּ לָךְ „kom! noget Dræbende vær!“ ו: du skal dræbe. M.

וּדְרֹבוּ for: וּדְרֹבוּ לָךְ „kom! noget Dræbende vær!“ ו: du skal dræbe. F.
תִּקְטַל. M. תִּקְטְלוּ. F. תִּקְטַל. M. תִּקְטְלוּ. F.

Plur. וּדְרֹבוּ for: וּדְרֹבוּ לָכֶם „kommer! noget Dræbende vær!“ ו: 3 skulle dræbe. M.

וּדְרֹבוּ : וּדְרֹבוּ לָכֶם „kommer! noget Dræbende vær!“ ו: 3 skulle dræbe. F.

Her seer man atter, at Endelserne וּ and וּ i Pluralis falde sammen, og Begrebet af Futurum medfører ej saa stor Hurtighed i Udtalen, som Imperativ, hvorfore ogsaa Futurum beholder de længere Endelser, som i Imperativ vare forkortede.

תִּקְטַל. M. תִּקְטְלוּ. F. תִּקְטַל. M. תִּקְטְלוּ. F.

Sing. וּדְרֹבוּ mueligen af: וּדְרֹבוּ לָךְ „naa!“ (el. „pas nu paa!“ til den Tiltalte) noget Dræbende vær! (til den indtrykfjærende Gjenstand) ו: han skal dræbe. Dette er ganske analogt med det Begreb, som vækkes hos den, som ved følgende Ord skal gøres opmærksom paa, at en Hund kan ligge død: „naa! pas nu paa (til den

Ziltalte)! lig død (til Hunden)!“, hvorved den Ziltalte ej kan forstaae andet end „den skal ligge død.“ M.

וְאָמַרְתָּ : וְאַתָּה יָדוּךְ „kom! (til den Ziltalte) Noget, som dræbende skal være!“ ו: kom nu og see, at hun skal dræbe; hun skal dræbe. F.

I Hebraisken bliver Nun til Zod i Masculin, og i Feminin bortkastes den feminine Endelse, saaledes som det skeer i det Chaldaiske og oftest i det Syriske:

יִקְטֹל. M. יִקְטְלֵהָ. F. יִקְטְלוּ. M. יִקְטְלֵנָה. F.

Paa samme Maade kan ogsaa den tredie Person i Pluralis forklares.

Plur. יִקְטְלוּ. M. יִקְטְלֵנָה. F. יִקְטְלוּ. M. יִקְטְלוּ. F.

יִקְטְלוּ. M. יִקְטְלֵנָה. F.

Ligesom jeg tilforn har vist under Præteritum, at det paragogiske Nun egentlig oprindeligt hører til Endelsen ך, saaledes forholder det sig ogsaa med det Nun, som i Hebraisken ved Futurerne kommer til den 2 Pers. S. F. og 3 og 2 Pers. P. M. Grunden, hvorfor Præteritum for יִקְטְלוּ ej kan have dette Nun, er, at Zod her har Oprindelse fra יִקְטַל, medens Zod i 2 Pers. Fut. S. F. kommer af יִקְטַל.

Sing. וְאָמַרְתָּ : וְאַתָּה יָדוּךְ „aa! (i sin egen Betragtning) dræb da!“ ו: saa lad mig da dræbe; jeg vil dræbe. C.

Det Olaf, som ved denne Person sættes foran, pleier man i Almindelighed at forklare som kommet af לָאֵל, אֲנִי, men det synes jeg, ej kan være rigtigt; derimod er vist ved begge Olaf at ulede fra en af de under 1. A. e. omtalte, til den Zalende selv henvisende, med Alef begyndende, Interjectioner.

יִקְטְלוּ. C. יִקְטְלוּ. C.

Plur. וְאָמַרְתָּ : וְאַתָּה יָדוּךְ „naa! (henvendende sig til de, som ere nærværende hos den Zalende med den Tone, der viser, at de skulle deeltage) dræber da!“ ו: lader os nu dræbe; vi ville nu dræbe. C.

יִקְטְלוּ. C. יִקְטְלוּ. C.

f) Infinitiv hører ind under Begrebet „Dræben“; „Staaen“; „Staaen“; o. s. v., og er oprindeligt et Substantiv, der erhoder to forskellige Begreber:

1. i Sætninger under Formen „Dræben — der“; ved hvilken Brug Ordet nærmer sig Begrebet „noget Dræbende“; 3;
2. i Sætninger under Formen „det slete under hans (min, din o. s. v.) Dræben“
ו: medens han dræbte; det at dræbe.

Eftersom hiint Begreb meest har været forekommende, er det ogsaa rimeligt, at de ældste Sprog have i Infinitiv havt en Form, der kommer Participium Venoni nær.

חִטָּ. stat. abs. חִטָּ. stat. const. Begrebet tillader i og for sig selv intet Pluralis; Dræben; at dræbe.

Det andet Begreb synes allerede at fordrø en Art Periodebygning og maatte under disse Omstændigheder først senere erholde en Benævnelse, der paa en vilkaarlig Maade kunde være en Afændring af Verbet, ligesom andre Substantiver.

מִקְטָר; מִקְטָר, analog med det hebraiske מִקְרָה, Samlelse; מִפְרָה, Udstrækning.

g) Det er nu viist, hvorledes Verbalbegrebet har sin Oprindelse fra Adjectiver og det efterfølgende Copula, som i Hebraikken udtrykkes ved et Ophold i Aandedrættet, og hvorledes i Kal det ene Tempus efter det andet afstammer derfra. Det er da aabenbart, at Kal er den første, den simpleste Verbalform, som ogsaa selve Navnet (קָל, let, simpel) tilkjendegiver, men Begrebet af samme kan aldeles ikke henføres under Activum, derimod udtrykker denne Form en oprindelig Egenskab forbunden med Begrebet af det copulative „er.“ Ved en oprindelig Egenskab forstaaer jeg saadan, som den, der modtager Indtryk ved samme, anseer for ej at være frembragt af Noget, andet end sig selv, eller i Almindelighed ej bleven til. Det er rimeligt, at de første Mennesker, der formødelst Gjenstandenes Mangfoldighed, Nyhed og Forunderlighed maatte være beskæftigede nok med at opdage Egenskaber, ingen Tid kunde have til at tænke dybt over Grunden til dem og derfor anstaae mange for oprindelige, uden at de i og for sig selv vare det; f. Ex. Hvad der er adskilt, er oftest blevet adskilt; Hvad der er farvet, er oftest blevet farvet. Dette er Grunden til, at visse Verber ere ubrugelige i Kal, det vil sige, findes ej brugte i Kal. Imidlertid er jeg overbevist om, at, hvis endog בָּרַח ej findes brugt, det dog burde bruges, naar der skulde udtrykkes, at Gjenstandene oprindelig have været adskilte.

בָּרַח הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ „Himlen og Jorden have i og for sig selv været adskilte;“ derimod kunde det ej bruges, hvor man vilde udtrykke „Himlen og Jorden have været (blevne) adskilte.

Til Kal hører altsaa Begreberne: være stort; være frygteligt; være slaaende; være noget Slaaet (Participium Paul), men ej være slaaet (have faaet Slag); være smukt, men ej være smykket, o. s. v.

6. a) Man kan nu gjøre Overgangen til de øvrige Verbalformer i Hebraikken, men da Oprindelsen til samme i det Syriske og Chaldaiske er tydeligere at opdage, vil jeg bestandig gaae ud derfra.

מִתְקַטֵּר af: מִתְקַטֵּר „nærværende ved noget Dræbende“ el., „Gjenstand for noget Dræbende.“ Under 1. C. a. 2. d. er Begrebet af מִתְקַטֵּר nøiere bestemt, nemlig „nærværende som anden Person.“ Jeg mener, at med Dette den, som dræ-

ber, bør kaldes den første Person, medens den, som bliver dræbt, er underordnet eller den, hvorpaa Indtryk gjøres.

Det synes mig da, at jeg ej feiler, naar jeg siger, at **הַתְּקַטֵּן** i og for sig selv kun betyder „Noget, som er nærved (Gjenstand for) noget Dræbende,“ og Opholdet efter dette som Prædikat og det følgende Subject udtrykker det copulative „er,“ og den særegne Betoning viser, at Tiden er forbigangen.

נִשְׂאָה הַתְּקַטֵּן „nærved noget Dræbende — [var] — Manden“ v : Manden er bleven dræbt. Aor. 1. Pas.

Heraf seer man, hvorledes **הַתְּקַטֵּן** kan være gaaet over til at betyde „Noget, som bliver dræbt,“ og saaledes som et Adjectiv analogt med **הַטָּב** (S. l.) flecteres det i Genus og Numerus; s. Ex.

נִתְקַטְּוּ „dræbte — [bleve] J“ v : J ere blevne dræbte; analog med **קָטַלְתִּי**, J have dræbt. — o. s. fr.

Ligeledes:

הַתְּקַטֵּן „Noget, som bliver dræbt, vær!“ v : bliv dræbt!; i det Tonen alene udtrykker Begrebet af „vær!“, ligesom i Kal. o. s. fr.

Fremdeles:

הַתְּקַטֵּן ligesom **וְהָאֵלֹהִים** for **וְהָאֵלֹהִים לְ** „kom! bliv dræbt!“ v : du skal dræbes; analog med **וְהָאֵלֹהִים**; o. s. fr.

Hele Formen Ethpeel stemmer ganske overeens i det Syriske og Chaldaiske. Infinitiv og Participium ere Afændringer af Verbet, ligesom ogsaa i Kal, hvor dog Syrerne i Infinitiv sætte Mem foran, medens Chaldæerne ej bruge denne Dannelsesmaade.

Hebræernes Niphal har en anden udvortes Form, skjøndt Oprindelsen til Begrebet deraf omtrent er den samme; thi i det Syriske og Chaldæerne sige: „nærved noget Slaaende — det,“ sige derimod Hebræerne: „noget Slaaende — nærved det,“ og i Grunden er det det samme, enten Gjenstanden er nærved det Slaaende, eller det Slaaende nærved Gjenstanden; det Hele beroer alene paa Begrebet „nærved,“ hvilket alle tre Sprog udtrykke ved **תָּן**, der tilforn er forklaret, og jeg mener, at Nun ved Niphal har samme Oprindelse, som ved Futurum i Kal:

וְאֵת-תָּן הַתְּקַטֵּן (af **לְ**) „naa! noget Dræbende — [var] — nærved en Mand“ v : en Mand er bleven dræbt.

Jeg vedbliver at bruge Oversættelsen „nærved,“ fordi det er Hovedbegrebet, medens Bibegrebet medfører, at det er nærværende, som Gjenstand for Handlingen, eller deelagtigt deri. Nun bliver en Opmærksomhed vækkende Optakt, der viser, at den Talende enten ikke bemærker den første Aarsag til Handlingen eller i det Mindste anseer den for uvigtig

til at fuldstændiggjøre Indtrykket. Derfra synes mig ogsaa, man kan hente Grunden til, at det følgende **ת** som oftest udelades; thi er der allerede tilkjendegivet, at den første Aarsag er ubemærket, kan det tilføiede Udsagn kun være underordnet. I det **לְהַטִּיב** paa denne Maade erholder sin selvstændige Bemærkelse „Noget, som bliver drøbt, — [var], flecteres Niphal analog med Kal og danner sine Tempora paa lignende Maade. Participleum staaer i nær Forbindelse med Præteritum, Futurum indskrives Præformativ Nun ved Dagesch forte i den første Radikal, medens Imperativ antager endnu et Opmærksomhed vækkende Udtaag, **ו** af **וּ**, foran sig, ligesom i det Hele alle Præformativerne ved Verberne have deres Oprindelse fra de tre Begreber af Nærværelse, som under 1. C. a. ere anførte, skjøndt jeg ej drister mig til at hente Dem fra **וּ**, men heller lader det ufor-klaret.

b) Skjøndt Oprindelsen til Formen Ithpeel og Niphal i udvortes Henseende er forskjellig, saa er den med Hensyn til det endelige Begreb, som derved udtrykkes, den samme, og man maa betragte **ת** ganske analog med „at komme tilpas“ ved saadanne Talemaader som: „du kan troe, jeg kom tilpas; der vankede dygtig Prygl (god Levemaade o. s. v.)“ ligesom her „kom tilpas“ i og for sig selv ikke betyder andet end „kom til rette Tid,“ men i ovenstaaende Forbindelse tillige „kom til at deeltage i det, som foregik paa Stedet, rigtignok, som underordnet,“ saaledes har **ת** i og for sig selv (1. C. d.) kun Begreb af „noget Nærværende,“ men Forbindelsen, tildeels ogsaa Tonen, viser, at det er en underordnet Nærværelse. Paa denne Maade bliver det da og tydeligt, hvorledes **ת** kan betyde „med,“ i det man egentlig skulde oversætte: **וַיֵּשֶׁב בְּכַנְזֵי נֹחַ** Noach gik.... og hans Sønners Hustruer nær hos ham (nemlig som gaaende med ham); fremdeles 1 Mos. 4. 1:... jeg har erhvervet mig en Mand nær hos Jehova (ved Jehovas Mellemkomst, besynderlige Styrelse, med hans Vidende og Villie).

Bemærkelsen af Niphal (Ithpeel og Ethpeel) bliver imidlertid: en bevirket Egenstabs forbunden med det copulative „er.“ Jeg modsætter her „bevirket Egenstabs“ det, jeg under 5. g. kaldte „oprindelig Egenstabs,“ saaledes som „blive“ er modsat „være.“

Kal. **וַיֵּשֶׁב הָאִישׁ צַדִּיק** „Manden var (i og for sig selv) retfærdig.“

Niph. **וַיֵּשֶׁב הָאִישׁ צַדִּיק** udtrykker nøiagtig „Manden er bleven retfærdig;“ det foran satte Nun viser, at den nærmeste Aarsag er borte, og ligesom Enhver af os forstaaer ved „naa! nu er det ogsaa itu:“ det er bleven slaget itu, saaledes mener jeg, at Hebræerne ved ovenstaaende Forbindelse, der egentlig betød „naa! noget Retfærdigt — Manden“ forstode „Manden er bleven retfærdig.“

Kal. אָרַר אֶתָּה „du er, har været, skal være (i og for sig selv) forbandet.“

Niph. נִאָרַרְתָּ „3 blive forbandede.“

Efterflaaer man Ezech. 10, 17, vil man finde der נִאָרַר brugt baade i Kal og Niphthal; det hele Vers rigtig forstaaet maa give et tydeligt Begreb om denne sidste Verbalform. Jeg synes, man bør oversætte: „— ved deres i-Hvide-Væren“ (ו: „naar de ere i Hviden;“ den simple Form, Kal, udtrykker alene „at være i Hviden“ uden Hensyn til, hvorledes eller paa hvad Maade det er) ere disse komne i Veiret (hvor Niphthal tilkjendegiver, at de ere blevne det, de nu ere; hvilket forudsætter en Aarsag til denne Forandring, og siden tilføies „thi der var Liv i dem“ for at forklare det, som Niphthal ifølge sin Natur lader uforklaret) nærværende hos hine (ו: bestandig i Forbindelse med hine) (Heraf er det og klart, at אָרַר ej altid udtrykker Objectivforbindelsen, men lige saavel som אָרַר og אָרַר i Almindelighed „Nærværelse paa samme Tid og Sted“).

Kal. בָּרַא אֱלֹהִים אֶת־הָאָרֶץ „Gud skabte Jorden;“ var skabende uden Hensyn til hans særegne Grunde dertil.

Niph. נִבְרָאָה אֶת־הָאָרֶץ „naa! noget Skabende — [har været] — nær hos (ו: ifærd med) Jorden“ ו: Jorden er bleven skabt. Efter den oprindelige Oversættelse er אֶת־הָאָרֶץ Object og kunde da som saadant ingen Indflydelse have paa Verbets Flexion; men man maa mærke, at her tales om Oprindelse og ej om den senere Bemærkelse, efter hvilken vist nok אֶת־הָאָרֶץ bliver Subject, og det foregaaende Verbalbegreb formedelst sit foransatte Nun (Nth el. Eth) et Prædikcat med Begrebet „Noget, som er blevet skabt,“ hvilket Begreb forudsætter en uomtalt Aarsag til Skabelsen.

Man seer let af ovenstaaende Exempler, at Niphthal ej svarer til andre Sprogs Passivum; thi „være retfærdig“ kan ej have Passivum, medens „blive retfærdig“ er Niphthal; „blive slaaet“ hører ind under Niphthal, men ej „være slaaet;“ „blive skabt,“ men ej „være skabt;“ „blive forbandet,“ men ej „være forbandet;“ „blive fuldkommen,“ men ej „være fuldkommen;“ o. s. v. saa at man kan sige, at Præt. i Niph. svarer til Grækernees Aor. 1. i Passf., ligesom ogsaa Imper., Inf. og Part.

7. a) Ofte maatte Menneskene see ikke alene, at en Gjenstand undergik Forandring, men endog Aarsagen dertil, og saadant Syn gjorde dem naturligtviis forundrede; thi stod en Gjenstand, bemærkede de vel, at den stod, brølte et Dyr, bemærkede de vel, at det brølte, men de kunde umuelig tænke, at Noget, som ej stod, kunde bringes til at staae, Noget, som ej brølte, kunde bringes til at brøle, førend Erfaring havde lært dem det; da lagdes og først Grunden til den Verbalform, som Syrerne og Chaldæerne kalde Nphal, og Hebræerne Hiphil.

הַקְטִיל; אֶסֶף „Ah! noget Dræbende,” hvor Olaf kommer af םֶף. 2.

הַקְטִיל: הָא קִטַּל (ׁוֹ) „See! noget Dræbende.” 1.

Tonen, længere eller kortere Ophold mellem Verbalbegrebet og de efterfølgende Udsagn, mener jeg, viser her, som ved de foregaaende forklarede Verbalformer, i hvad Forbindelse det staaer med samme. Den første Aarsag maa sættes først og de øvrige Udsagn derefter i den Orden, som de ere meer eller mindre nær forbundne med Hovedbegrebet:

„Ah! noget Kommende — [var] — Gud — Dyrene” ם: Gud lod Dyrene komme.

„See! noget Staaende — [var] — en Mand — en Steen” ם: en Mand gjorde en Steen staaende; opstillede en Steen.

„See! noget Adskilt — [var] — Gud — Vand fra Vand” ם: Gud lod Vand adskilles fra Vand; el. borttog noget Vand fra andet.

Naar saadan Ordfølge forekom oftere, kunde let den foregaaende Interjection smelte sammen med Verbalbegrebet, hvorved dette i og for sig selv erholdt den Bemærkelse, som det egentlig oprindelig havde fra Forbindelsen med de efterfølgende Udsagn, nemlig „Noget, som bevirker [Begrebet af Kal],” og flecteres da i Genus, Person og Numerus efter den første Aarsag, som bevirker, at Begrebet fremkommer.

Sing. הַקְטִיל M. הַקְטִילָה el. הַקְטִילָה F. Plur. הַקְטִילִים M. og F.

Sing. אֶסֶף M. אֶסְפֶּה F. Plur. אֶסְפִּים M. אֶסְפוּ el. אֶסְפוּהֶם F.

Saaledes dannes ogsaa de øvrige Personer analog med Kal (s. l.); Imperativ og Futurum have deres Oprindelse paa samme Maade, som de tilsvarende Tempora i Kal, s. d. e.; i det He og Olaf efter bekjendte grammatikalste Regler gaar bort, naar det foregaaende Bogstav er uden Vokal og begynder Stavelsen, og hvilke Præformativer der egentlig skulde være vokalløse, vides fra den almindelige Grammatik.

Infinitiv og Participium ere paa en vilkaarlig Maade i det (Skrift) Afændringer af Hovedbegrebet formedelst Præformativ Mem, medens Hebræerne og Chaldæerne i Infinitiv ikke bruge dette.

Inf. הַקְטִיל; הַקְטִילָה; אֶסְפֶּה „Bevirken af Drab.”

Participium:

Præs. מִקְטִיל; מִקְטִילָה; אֶסְפֶּה „bevirkende at dræbe;” som gjør dræbende.

Præt. אֶסְפֶּה „som bliver dræbende.”

b) Allerede tilforn er det viist, hvorledes Hiphil (Aphel) har erholdt Bemærkelse af „Noget, som bevirker Begrebet af Kal” formedelst sin Forbindelse med de efterfølgende Udsagn; denne Form bruges da, naar en frembragt Egenkab skal beskrives ved det,

som frembragte samme, hvilken Beskrivelse maa følge strax efter det fuldstændige Verbalbegreb. Af alle de øvrige Gjenstande, som kunde tjene til Forklaring, er det aabenbart, at den, som Egenstaben findes hos, nærmest maa følge paa det fuldstændige Subject; herved bruges i Hebraïssen ingen Forbindelsespartikel, og mangler den første Aarsag, indtager Gjenstanden, hvorved den frembragte Egenstaben findes, dennes Plads og virker da paa Verbets Flexion i Person, Genus og Numerus, dog saaledes, at en vilkaarlig Forandring af Tonen kunde vise, at det Udsagn, som fulgte efter, ej var nærmest forbundet dermed. Dette synes mig at være Oprindelsen til Huphal:

Hiph. **הָאִשָּׁה הַזֹּאת דָּרְבָה** „See! noget Dræbende! — en Kone! Manden!“ \circ : en Kone har bevirket, at Manden dræbte. — Baade en Kone og Manden vare deelsagtige i Drabet.

Huph. **הָאִשָּׁה דָּרְבָה** „See! noget Dræbende! — Manden!“ \circ : Noget har bevirket, at Manden dræbte; blev dræbende. Aor. 2. Act.

Med denne ringe Vokalforandring er Huphal i alle sine Tempora liig Hiphil; at Imperativ mangler, er naturligt nok, da i Kal „dræb“ (\circ : vær dræbende), om just ikke fuldkommen, saa dog paa det allernærmeste udtrykker Begrebet „bliv dræbende.“

Huphal tilkjendegiver „en frembragt Egenstaben forbunden med det copulative „er;“ saaledes svarer til Kal „være dræbende“ Huphal „blive dræbende;“ „være handlende,“ „blive handlende;“ „være i Virksomhed,“ „komme i Virksomhed.“

8. a) Under 3. c. er ikke alene sagt, at Gjentagelsen af samme Udraab tilkjendegav en meget høj Grad, men der er ogsaa antydet andre Bemærkninger. — „Bittert, bittert“ \circ : meget bittert. — „Omringet, omringet“ \circ : ganske omringet, el. pludselig omringet. — „Slag paa Slag“ \circ : idelige Slag. — „Gif og gif“ \circ : gif meget stærkt el. frem og tilbage. — I det Hele tilkjendegiver saadan Gjentagelse, at den Talende, enten selv har modtaget et hæftigt, pludseligt Indtryk, eller vil overføre et saadant paa en Anden. — „Han kommer, han kommer“ betyder snart Glæde, snart Frygt, snart Advarsel. — Paa denne Maade har ogsaa Hebræernes Piel, samt Syrcernes og Chaldæernes Pael, faaet sin Oprindelse, i det den hurtige Udtale maa have medført de i det Følgende antydede Forkortninger:

Hebr. **קָטַל קָטַל קָטַל קָטַל קָטַל קָטַל**.

Chald. **קָטַל קָטַל קָטַל קָטַל קָטַל קָטַל**. — Syr. **קָטַל קָטַל קָטַל קָטַל קָטַל קָטַל**.

Andre Verber vilde paa en naturlig Maade antage en anden Forkortning, som bedre passede sig efter deres Radikaler:

I de Verber, hvis mellemste Radikal er *Bav*, eller hvor anden og tredie er den samme, erholder Piel især et uregelmæssigt Udseende, eftersom *Bav* i de forskjellige Dialecter har været ombøttet med *Blaf* eller *Jod*, og de fleste Verber *ע* ogsaa have en anden Form, som *ע*.

Hebr. *ס-ב-ב*. *סבב*. *סבב*. *סבב*.

קמק. *קמק*. *קמק*. *קמק*. *קמק*.

קמק. *קמק*. *קמק*. *קמק*. *קמק*; *Bav* er her en Radikal og ender Stavelsen, den følgende derimod skulde begynde med tre Bogstaver, efter at den foregaaende allerede endtes paa et. Da Sproget ej taaler saa mange Consonanter samlede, er her bortfaldet *ב* og *ק*. Analog med dette dannes *סבב*.

Chald. *קמק* *קמק* afgiver i det Chaldaiske regelmæssig *קמק*, ligesom ogsaa *קמק* i det Syriske.

Hebr. *ענה*. *ענה*. *ענה*. *ענה*.

Dette synes mig at være tilstrækkeligt til at forklare denne Verbalform, og jeg kan umulig antage saadanne Former, som *Poel* og *Pilpel*, uden man tillige viser, at en saadan har anden Bemærkelse end *Piel*; thi der er Ingen, som med Grund kan sige, at en Verbalform er en Model til at danne Verbet efter; ligesaa lidet som Verbalformerne i Hebraikken have faaet deres særegne Benævnelser for at lette Begyndere Dannelsen; thi om det var tænkeligt, at Saadant kunde existere, da var dog rigtig nok Benævnelserne lidet overensstemmende med Hensigten, man betragte blot *Kal* og *Piel*. Derimod synes det mig langt rimeligere, at Benævnelserne viser Begrebet af Verbalformen, saaledes som *קל* „noget let, simpelt, ligegyldigt;“ *פעל* „Noget, som har virket stærkt, hurtigt, kraftigt, ideligt;“ *הפעל* „Noget, som er blevet virkende,“ o. s. fr. Skulde da imidlertid virkelig et Ord under Formen *קמק* og *קמק* have et Begreb forskjellig fra det, *Piel* i Almindelighed har, saa ere dog Benævnelserne *Poel* og *Pilpel* kun påsende i en Ledetraad for Børn, men ej i en Grammatik, i det Mindste ej under andet Navn, end Modeller til at danne disse Former efter.

Jeg kan ikke opdage nogen Forskjel i Begrebet og anseer dem for analoge med „*flaaet*“ og „*slagen*“ ved „*Armeen blev flaaet el. slagen.*“

Piel tilkjendegiver en Egenkab, der gjør et stærkt, frygteligt, pludseligt, ideligt, Zittren vækkende Indtryk, forbunden med det copulative „*er*“. Saaledes er det meget mueligt, at mange Verber, som bruges i *Piel*, aldrig have haft nogen tilsvarende Form *Kal*, nemlig de, som ifølge deres Begreb medføre en Zittren; „*snebde,*“

„glimre,“ „hamre,“ „zittre,“ o. s. v. **הַי** medfører Begrebet af en kraftig Befaling. Men ej altid er det let at vise, hvorledes de enkelte Verber i Hebraïssen stemme med den givne Definition, da ofte den oprindelige Bemærkelse er ganske skjult for os.

b) Piel beskrives paa samme Maade som Kal, først ved den Gjenstand, hvorved Begrebet findes, og dernæst ved den, hvormed Begrebet nærmest er forbundet, og mangler hiin, indtager denne hiins Plads og virker da paa Verbets Flexion, hvorved dog en vilkaarlig Forandring af Tonen viser, at den nærmest beskrivende Gjenstand er bleven ubemærket.

Piel. **קָטַל אִישׁ אֶת־הַנֶּשֶׁפֶת** „noget Dræbende, noget Dræbende — en Mand — Konen“
 o: en Mand dræbte paa en gruelig Maade (pludselig) Konen. Her kunde ogsaa bruges **אֶת־הַנֶּשֶׁפֶת**, som i Almindelighed foran den Gjenstand, paa hvilken Subjectets Virksomhed gaar ud.

Pual. **קָטְלוּ אֶת־הַנֶּשֶׁפֶת** „noget Dræbende, noget Dræbende — Konen“ o: Konen er bleven dræbt paa en gruelig Maade.

Denne sidste Verbalform udtrykke Chaldæerne og Syrerne ved et foran Verbet sat **אֶת**, ligesom i Niphal, 6. a. b.

לְאִישׁ אֶת־הַנֶּשֶׁפֶת „nær hos noget pludselig Dræbende — Konen“ o: Konen er bleven dræbt pludselig.

De øvrige Personer og Tempora dannes saavel i Hebraïssen, som i det Syriske og Chaldaiske, ganske analog med de tilsvarende i de ovenfor forklarede Verbalformer, og Pual er det forstærkede Begreb af Niphal, ligesom Piel er det forstærkede Begreb af Kal.

c) Hithpael nærmer sig i Dannelse noget det Chaldaiske, i det Hebræerne her bruge **אֶת** til at udtrykke Begrebet af at blive:

הִתְקַטַּל for: **הִתְקַטַּל** (hvor **ה** ligesom ved Hiphil er kommet af **הוּ**, har da ingen Forbindelse med Eliph unionis): „See! Noget, som er blevet dræbt paa en gruelig Maade (Ithraël);“ „Noget, som bevirker at blive dræbt;“ ganske analog med **הִקְטִיל** „Noget, som bevirker at være Dræbende.“

Med Hithpael er det Fordoblingen af mellemste Radikal og det dermed følgende Begreb af noget Zittren Forarsagende, der tilkjendegiver noget Reciprokt, og denne Verbalform udtrykker da: en **Egenskab**, som er kommen til at blive eksisterende, — forbunden med det copulative „er;“ el. Frembringelsen af Puals (Ithpaels) Begreb. Til Hithpael regner jeg saaledes: „kom til at blive dræbt;“ „kom til at blive kjendt;“ „kom til at gaar stærkt;“ „kom til at blive retfærdig;“ o. s. v.

בְּהַתְּרוּעָה, medens han kom til at blive kjendt; gav sig tilkjende.

הִתְהַלְכוּ, de kom til at gaae stærkt; skyndte sig at gaae.

מִהֲרֵנוּצְרָךְ, hvorledes skulle vi komme til at blive ganske retfærdige; kunne retfærdiggjøre os.

9. Oversigt over de forskjellige Verbalformer i Hebraïsten, samt den nøjagtigste ordrette Udtryksmaade for de tilsvarende Begreber i Dansken, og en antydet Sammenligning med Græskten.

1. Kal; den simple Form, der ligefrem udtrykker Begrebet af en Egenskab.

Part. Ben. קָטַל (noget Dræbende), dræbende — [er] ו: dræber; Præs. Act.; med transitivist Bemærkelse.

עָמַד (noget Staaende), staaende — [er] ו: staaer; Præs. Act.; med intransitivist Bemærkelse.

Præt. קָטַל, dræbende — [har været] ו: har dræbt; Perf. 1. Act.; med transitivist Bemærkelse.

עָמַד, staaende — [har været] ו: har staaet; Perf. 1. Act.; med intransitivist Bemærkelse.

Imper. קָטַל, dræbende — [vær] ו: dræb; Præs. Imper. Act.; med transitivist Bemærkelse.

עָמַד, staaende — [vær] ו: staa; Præs. Imp. Act.; med intransitivist Bemærkelse.

Fut. יִקְטַל, dræbende — [skal være] ו: skal dræbe; Fut. 1. Act.

יֵעָמַד, staaende — [skal være] ו: skal staae; Fut. 1. Act.

Inf. abs. קָטַל, Dræben, dræbe; hertil svarer intet Tempus i Græskten, i Dansken derimod have vi et lignende Infinitiv ved: „dræbe, dræbe vil jeg;“ „døe, døe maa jeg;“ „leve, leve vil jeg“ o. s. v. I Hebraïsten derimod bruges det, som et recent Substantiv; i stat. const. קָטַל.

עָמַד, Staaen, staae. Inf. const. עָמַד, Staaen; Subst.

Part. Pa. קָטוּל (noget Dræbt), dræbt — [er] ו: er dræbt; Præs. Part. Pass., med ִּשְׁלֵ.

Adject. צָרִיק (noget Retfærdigt), retfærdig — [er] ו: er retfærdig; Præs. Pass. Adjectiv med ִּשְׁלֵ; ligeledes: קָרוֹי, צָרוֹי o. s. v.

Anmærk: Disse sidste Adjectiver høre egentlig ind under Part. Paul., og kunne ifølge deres Begreb ikke have noget activist Participium; derimod komme deraf alle andre Tempora i Kal.

2. Niph'al udtrykker en bleven passivist (pausist) Egenskab; **נִפְעַל** „Noget, som er blevet bevirket.“

Part. **נִקְטָל** (bleven dræbt); bleven dræbt — [er] ן: er bleven dræbt. Aor. 1. Pass.

נִצְרָק (bleven retfærdig); bleven retfærdig — [er] ן: er bleven retfærdig.

Perf. **נִקְטַל**, bleven dræbt — [har været] ן: er alt bleven dræbt. Perf. 1. Pass.

נִצְרַק, bleven retfærdig — [har været] ן: er alt bleven retfærdig.

Imper. **הִקְטַל**, bleven dræbt — [vær] ן: bliv dræbt; lad dig dræbe. Aor. 1. Pass.

הִצְרַק, bleven retfærdig — [vær] ן: bliv retfærdig.

Fut. **יִקְטַל**, bleven dræbt — [skal være] ן: skal blive dræbt. Fut. 1. Pass.

יִצְרַק, bleven retfærdig — [skal være] ן: skal blive retfærdig.

Inf. **הִקְטַל**, Bliven dræbt; Drab. Subst.

הִצְרַק, Bliven retfærdig; Retfærdiggjørelse.

3. Nip'al udtrykker en høi Grad af Begrebet i Kal; hvor nemlig en Egenskab lige frem fandtes, brugtes Kal, men traf man den samme Egenskab enten pludselig eller i en forunderlig Stilling eller i Almindelighed saaledes, at den Bemærkende enten selv kom i en hæftigere Bevægelse, eller Egenstaben i og for sig selv er af den Bestaffenhed, at den hos Enhver maa vække en hæftigere Bevægelse, da brugtes Nip'al. **נִפְעַל** „Noget, som har virket saaledes, at det sætter i hæftig Bevægelse.“

Præt. **קָטַל**, pludselig, med et raslt Slag, rundt om dræbende — [har været] ן: har dræbt saa raslt el. saa mange, at man maa grue derover.

צָרַק, i høi Grad retfærdig — [har været] ן: har været saa retfærdig, at man i alle Henseender maa finde det priseligt.

Imp. **קָטַל**, pludselig, med et raslt Slag, rundt om dræbende — [vær] ן: dræb rundt om dig, uforsagt.

צָרַק, i høi Grad retfærdig — [vær] ן: vær fuldkommen retfærdig.

Fut. **יִקְטַל**, pludselig o. s. v. dræbende — [skal være] ן: skal dræbe raslt o. s. v.

יִצְרַק, fuldkommen retfærdig — [skal være] ן: skal være fuldkommen retfærdig.

Inf. **קָטַל**, pludselig Dræben.

צָרַק, stor Retfærdighed.

Part. **מִקְטַל**, pludselig dræbende.

מִצְרַק, meget retfærdig.

Anmærk: Jeg har her nævnt alle Tempora af **צָרַק**, ikke fordi dette Verbum findes brugt i Nip'al, men fordi jeg troer, at ethvert Verbum, som har Kal, tillige kan have Nip'al;

derimod ej altid omvendt. Thi de Verber, der udtrykke Egenſkaber, ſom ej kunne exiſtere uden at vække Zittren, ſ. Ex. צִוָּה „befale med Myndighed,” bruges ej i Kal.

4. Dual udtrykker en ſaadan bevirket Egenſkab, at den tillige vækker Zittren eller Forbauſe. פָּעַל „Noget, ſom er bevirket ſaaledes, at det ſætter i hæftig Bevægelse.”

Præt. קָטַל, pludſelig, paa en gruelig Maade bleven dræbt — [har været] כ : er bleven dræbt paa en gruelig Maade.

Fut. יִקְטַל, pludſelig dræbt — [ſkal være] כ : ſkal blive dræbt pludſelig o. ſ. v.

Inf. קָטַל, pludſelig Drab.

Part. מִקְטַל, bleven pludſelig dræbt.

5. Hiphil udtrykker Frembringelſen af Begrebet i Kal. הִפְעִיל „Noget, ſom har bragt Noget til at virke.”

Præt. הִקְטִיל, bringende til at dræbe — [har været] כ : har bragt til at dræbe.

הִצְדִּיק, bringende til at være retfærdig — [har været] כ : har bragt til at være retfærdig.

הִעֲמִיד, bringende til at ſtaa — [har været] כ : har opreift.

Imp. הִקְטִיל, bringende til at dræbe — [vær] כ : bring til at dræbe.

הִצְדִּיק, bringende til at være retfærdig — [vær] כ : bring til at være retfærdig.

הִעֲמִיד, bringende til at ſtaa — [vær] כ : opreife.

Fut. יִקְטִיל, bringende til at dræbe — [ſkal være] כ : ſkal bringe til at dræbe.

יִצְדִּיק, bringende til at være retfærdig — [ſkal være] כ : ſkal bringe til at være retfærdig.

יִעֲמִיד, bringende til at ſtaa — [ſkal være] כ : ſkal opreife.

Inf. הִקְטִיל, Bringen til at dræbe.

הִצְדִּיק, Bringen til at være retfærdig.

הִעֲמִיד, Bringen til at ſtaa כ : Opreiften.

Part. מִקְטִיל, bringende til at dræbe.

מִצְדִּיק, bringende til at være retfærdig.

מִעֲמִיד, bringende til at ſtaa; opreifende.

6. Huphal udtrykker en bevirket activiſt (benoniſt) Egenſkab. הִפְעִיל „Noget, ſom er blevet virkende.”

Præt. הִקְטַל, bleven dræbende — [har været] כ : er kommen til at dræbe. Perf. 2. Act.

הִעֲמַד, bleven ſtaaende — [har været] כ : er kommen til at ſtaa.

- Fut. **יִקְטֹל**, bleven dræbende — [skal være] ∴ skal komme til at dræbe. Fut. 2. Act.
יִעֲמֹד, bleven staaende — [skal være] ∴ skal komme til at staae.
 Inf. **הִקְטִיל**, Bliven dræbende. Fut. 2. Inf. Act.
הִעֲמִיד, Bliven staaende.
 Part. **מִקְטֵל**, blivende dræbende ∴ kommende til at dræbe. Fut. 2. Part. Act.
מִעֲמֵד, blivende staaende ∴ kommende til at staae.

7. Hithpael udtrykker det at komme til at blive en Egenskab. **הִתְפַּעֵל** „Noget, som er kommet til at blive bevirket.“

- Præt. **הִתְקַטַּל**, kommen til at blive dræbt — [har været] ∴ er kommen til at blive dræbt. Aor. 2. Pass. el. kommen til at dræbe sig selv. Aor. 2. Med.
הִצְטַדֵּק, kommen til at blive retfærdig — [har været] ∴ er kommen til at blive retfærdig. Aor. 2. Med.
הִתְעַמַּד, kommen til at blive staaende — [har været] ∴ er kommen til at blive staaende. Aor. 2. Med.
 Imp. **הִתְקַטַּל**, kommen til at blive dræbt — [vær] ∴ see til, at du kan blive dræbt; at du kan komme til at dræbe dig selv. Aor. 2. Pass. og Med.
הִצְטַדֵּק ∴ see til, at du kan blive retfærdig; at du kan faae dig retfærdiggjort. Aor. 2. Med.
הִתְעַמַּד ∴ see til, at du kan komme til at staae. Aor. 2. Med.
 Fut. **יִתְקַטַּל** ∴ skal komme til at blive dræbt; dræbe sig selv. Fut. 2. Pass. og Med.
יִצְטַדֵּק ∴ skal komme til at blive retfærdig; faae dig retfærdiggjort. Fut. 2. Med.
יִתְעַמַּד ∴ skal komme til at blive staaende; staae. Fut. 2. Med.
 Inf. **הִתְקַטַּל**, Kommen til at blive dræbt; dræbe sig selv. Aor. 2. Pass. og Med.
הִצְטַדֵּק, Kommen til at blive retfærdig; faae sig retfærdiggjort. Aor. 2. Med.
הִתְעַמַּד, Kommen til at blive staaende; staae. Aor. 2. Med.
 Part. **מִתְקַטֵּל**, kommen til at blive dræbt; dræbe sig selv. Aor. 2. Pass. og Med.
מִצְטַדֵּק, kommen til at blive retfærdig; faae sig retfærdiggjort. Aor. 2. Med.
מִתְעַמֵּד, kommen til at blive staaende; staae. Aor. 2. Med.

Umindelig Anmærkning. Det Verbum, som i Kal er transitivt, bruges i alle Tempora og Modi i denne Form, har altsaa baade Participium henoni og paul. Efter disse 2 Tempora er det lettest at bestemme et Verbums Formation.

1. De Verber, som have begge Participier i Kal, have alle Verbalformerne fuldstændige, dog saaledes at Imp. Kal erstatter Mangelen af Imp. Huph. 7. b., og Part. Paul. — Mangelen af Imp. Dual. הָאֵן הָאֵן , vær forbandet o. s. v.

Benoni.	Paul.
a) Kal, undtagen Paul.	a) Niphil.
b) Hiphil.	b)
c) Huphal.	c) Hithpael (intransitivt)
d) Piel.	d) Paul.

2. De Verber, som have Part. benon. og ej paul., ere activt intransitive af Betydning og have ej de Tempora, som ovenfor under Paul ere antegnede, undtagen Hithpael formedelst den intransitive Betydning.

3. De, som hverken have Part. ben. eller paul., men derimod Adjectiver under Formen פָּרַץ , שָׁרַץ o. s. v., staae ved de forskjellige Former med Hensyn til Begreb i følgende Forbindelse:

Adjectiv.
a) Kal; undtagen Participium
b) Hiphil.
c) Niphal.
d) Piel.
e) Hithpael.

4. Undertiden forbyder Velklangen Brugen af saadan en Form. Jeg mener, at נִד „komme“ af den Aarsag intet Piel har; thi det er langt fra en tilstrækkelig Grund, at det ej findes brugt i denne Form; Begrebet kunde mueligen ogsaa være Skyld deri. Imidlertid maa man ikke antage uregelmæssig dannede Verbalformer for nye; det, som Nogle benævne Niphal og Poel, er og bliver ikke andet end Piel; Poal og Hithpoel el. Hithpael ere ligeledes urigtige Benævnelser, om der endog eksisterede Verbalformer, der med saadan udvortes Skikkelse (Form) i Begreb vare forskjellige fra Dual og Hithpael. 8. a.

10. Havde Gjenstandene gjort forskjellige Indtryk, og man vilde meddele Andre Begrebet af samme, da var det ej mueligt at betegne meer end eet Indtryk ad Gangen; man maatte derfor gjøre Begyndelse med et vilkaarligt; naar dette var forklaret, blev et af de andre Gjenstande for Meddelelsen, o. s. fr. Paa en naturlig Maade frembragte en Stammen det forbindende ו (aa, ee, og), og de derved forbundne Dels maatte tænkes meer eller mindre forbundne i Tid, eftersom de fulgte hurtigere eller langsommere paa hinanden i Udtalen.

: רָנַי וְשִׂמְחָי „syng og glæd dig“ (paa samme Tid).

: יִפְתַּח וַיִּשְׂדֶּר אֶרְצוֹ „han brækker og hakker sin Jord“ (brækker og hakker paa eengang); aabner Jorden idelig (ו: brækker en Jordklump op efter en anden) og støder idelig itu (ו: hakker). — Forstjelligt fra:

: יִפְתַּח אֶרְצוֹ וַיִּשְׂדֶּר אֹתוֹ „han brækker sin Jord, og han hakker den ogsaa (vilkaarligt, enten det skeer paa samme Tid eller efter et ubestemt Mellemrum.)

: פָּתַח וְשָׂדֵר אֶרְצוֹ „han har brækket og hakket sin Jord“ (paa eengang).

: פָּתַח אֶרְצוֹ וְשָׂדֵר אֹתוֹ „han har brækket sin Jord, og han har ogsaa hakket den“ (begge Dele ere forbigangne, men her bestemmes ej egentlig, om de ere forbigangne til samme Tid eller med et vilkaarligt Mellemrum, ej heller hvilken af Delene der er skeet først i Tiden; Sjøndt Forbindelsen med andre Begreber undertiden kan bestemme dette. — Vi sige „han har kjørt med Fire og har været riig“ uden derfor at bestemme, om det var før, efter eller paa samme Tid, som han var riig, at han kjørt med Fire, Sjøndt Begrebet i og for sig selv lader os formode, at han først var riig. — Derimod svarer „han har kjørt med Fire og været riig,“ i det „har“ ej er gjentaget, ganske til : פָּתַח וְשָׂדֵר „han har brækket og hakket.“

ו convers. Fut. er ikke andet end ו copul. med en med Verbet sammendragen Interjection, der maa udledes fra וּ „see!“, hvorfra ogsaa ה artic. er udledet. 1. B. וְהַרְבֵּר for וְהַתְּרַבֵּר, og saa (ה) siger hun. Det synes mig rigtigere at forklare det paa denne Maade end som kommet af הִיא, der ligeledes har sin Oprindelse fra samme Interjection וּ (וּסוֹ, הָיָה, הָיָה). Ofte er Historien lignet ved et Speil, hvori man sees det Forbigangne; denne Lignelse giver os et tydeligt Begreb om Betydningen af ו copul., con. Fut. og con. Præt., naar den videre bliver udført. Historieforfatteren eller den, som af ham indføres talende, holder et Speil i Haanden, i hvilket Speil han er istand til at fremtrylle det Forbigangne. Et Tæppe er imidlertid nedrullet over samme, og Vi, vi ere alle forventningsfulde Tilskuere. Han, som holder Speilet, forbereder os nu med faae Ord, der give en kort Oversigt over det, som maa tænkes at være passeret, passere eller skulle passere, inden man kan forstaae og fatte, hvad Speilet fremstiller; Tæppet gaar nu op, i det han vedbliver: og see! (ו con. Fut.) der kommer den Person, og see han foretager sig det (disse præsentia staae i Danstien istedetfor Futura, hvilke derimod Hebræerne bruge, men vise tillige ved den foregaaende Interjection, at det, som omtales, er strax tilkommende); undertiden indblander Foreviseren af Speilet oplysende Anmærkninger, f. Ex. (og det har han allerede taget fra Haman); undertiden gjør han os op-

mærksomme paa, hvad vi selv uden hans Fremtrylten omtrent kunne slutte os til, der enten foregaaer eller vil foregaae, f. Ex. (der staaer nu en Person [som tænker]; og det er nu skeet (o: saaledes tænker jeg mig, det vil gaae til; 1 con. Præt.) o. s. fr.) 1 Mos. 24, 12. Forud er i Speilet, som Moses holder, fremkommen Eliesar som den, der er dragen bort fra Abraham med dennes Søn, hvem han skal skaffe en Hustru; han forestilles nu, som kommen til den Egn, hvor han skal søge hende, og Moses vedbliver, at forklare, hvad han fremtryller i Speilet: „og saa siger han: Herre, min Herre Abrahams „Gud! bring mig dog [En (en Pige)] imøde i Dag og handel miskundelig med min „Herre Abraham.“ Moses gjør nu Tilskuerne opmærksomme paa, hvad man omtrent kan slutte sig til, at Eliesar, der i Speilet sees stille sig hen ved en Brønd, siger ved sig selv. „See! jeg bliver nu staaende (eg. er bleven standset; *διωχθεὶς*; LXX: „ἐστῆκα) ved Vandbrønden, og Mændenes Døttre fra Byen gaae ud (o: tænker jeg mig „gaae ud) for at øse Vand. Og det er skeet (o: det tænker jeg mig nu, som skeet; — „naar nu det skeer, nemlig at de virkelig komme for at øse Vand), see saa en Pige „(o: saa kommer der ogsaa en Pige), til hvem jeg vil sige: sæt dog din Krukke ned, og „jeg vil drikke, og hun har da sagt (o: men hun vil da nok allerede have sagt; strax „sige): drik, og ogsaa dine Kameler vil jeg give at drikke; hende (o: saadan En) har du „nok udseet til din Tjener Isaac, og ved hende (o: naar saadan En kommer herhen), „vil jeg nok erfare, at du har handlet miskundeligen med min Herre.“ Moses lader nu andre Gjenstande passere Speilet og gjør saaledes Overgangen ved 1 conv. Fut. „og „see saa skeer dette, ligesom han har fuldført at tale [ved sig selv], og see nu Rebecka, „som gaaer ud (hun forestilles da saa nær ved Brønden, at man kan see hende i Speilet); „hun er født for Bethuel, en Søn af Milca, Abrahams Broder Nachors Hustru, og „hendes Krukke [hænger] over hendes Skulder o. s. v.“ Paa denne Maade fortsættes Historien, i det bestandig enhver Forandring i Speilet just i samme Dieblik, som den skal skee, antydes ved: see nu skal det skee el. nu skeer det. — Det er i Grunden ligesaa urigtigt at sige, at dette Vav foraaarsager, at Futurum faaer Imperfectums Bemærkelse, som det vilde være urimeligt at paastaae, at *ναι* i Græskten under visse Omstændigheder kunde forandre Præsens Bemærkelse til Imperfectums, fordi vi hellere bruge dette Tempus i den historiske Stil; *ἐκ δὴ ὧν τοῦ Ἰσθμοῦ ἐπορεύοντο πάντες, καὶ ἀπικνέονται ἐς Ἐλευσίνα* „fra Isthmus droge de da alle bort og kom (komme nu) til Eleusis.“ —

I ovenstaaende Oversættelse af 1 Mosebog har jeg udhævet „see saa en Pige“ og „og see saa skeer“, fordi jeg meente, at η ved $\eta\eta$ er den samme Interjection, der som Begyndelse for Efterfølgningen ligger i 1 conv. Fut. (η ligeledes med Dagesch forte efter), hvilket η da er dannet af η , ligesom η Artiklen 1. B.

11. En sammenhængende Tale lader sig opløse i Sætninger, hvilke igjen bestaae af Ord. Her er kun Talem om grammatikalske Sætninger, og til en fuldstændig grammatikalsk Sætning i Hebraïssen fordres, som i andre Sprog, Subject og Prædikat, men Prædikatet sættes i Hebraïssen ordentligviis først og Subjectet dernæst efter et lidet Ophold. 4. d.

- a) אָמַר נָבֵל: „en Daare har sagt.“
 גָּדוֹל יְהוָה: „Herren er stor.“
 בַּעַל מַלְכָּה: „en Konge er Herre.“

b) Nu kan enten Prædikatet være udvidet eller Subjectet eller, hvilket dog er sjældnere, baade Prædikat og Subject.

1. אֱלֹהִים חַנּוּן וְרַחוּם יְהוָה: „Herren er en naadig og barmhjertig Gud.“
 שִׁפְלֵי-רֵיחַ אָנִי: „jeg er aandsnedtrykt.“
 וַיְדַבֵּר כְּזָב רֹשָׁע: „en Ugudelig taler Løgn.“
 2. מֶלֶךְ דְּרִינֹשׁ בֶּן-אַתְרֵשְׁתָּרֶשׁ: „Darius, Artaxerxes's Søn, er en Konge.“
 אֱלֹהֵי אֱלֹהֵיךָ: „dine Guder ere saadanne (see saaledes ud).“
 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים: „og saa siger Herren, Gud.“
 3. עֵין אֵל מֶלֶךְ גָּדוֹל: „en stor Konge er Guds Øie.“

זָכַר וַיִּקְבְּהוּ בְּרֵאשִׁים: „de vare Han og Hun; de, som han skabte, vare Han og Hun; det, som han skabte af dem (af denne Art; svarer til det collective אָרִים), var kun en Han med sin Hun.“
 דִּבְרָה שְׁלוֹם הַמְּלָכָה: „Dronningen hilser.“

c) Fremdeles kan en fuldstændig Sætning være udvidet, naar nemlig Forbindelsen af Subject med Prædikat ved nogetsomhelst Tillæg beholder en nøiere Bestemmelse.

וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי-טוֹב: „og saa seer Gud, at det er godt.“
 וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת-הָאֵרׁוֹן כִּי-טוֹב: „og saa seer — Gud nærhos Lyset (som betragter Lyset) — at det er godt.“ — Subjectet er her אֱלֹהִים אֶת-הָאֵרׁוֹן.
 וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת-הָאֵרׁוֹן: „og saa seer Gud Lyset (at Lyset er bleven til).“
 וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת-הָאֵרׁוֹן כִּי-טוֹב: „og saa seer Gud Lyset, som sikkerlig er godt (som han sikkerlig finder godt).“
 וַיִּקְרָא יְהוָה אֱלֹהִים אֶל-הָאָדָם: „og saa raaber Herren, Gud, paa Mennesket.“

d. Man maa nu mærke Maaden, hvorpaa saadanne Sætninger bør fremføres, og jeg mener, at Enhver føler, at:

1. α. det fuldstændige Prædicat læses som eet Begreb,
 - β. det fuldstændige Subject ligeledes som eet,
 - γ. og mellem Prædicat og Subject gjøres det samme Ophold, som i Danskten ved „Storm — hans Fart;“
2. α. naar Forbindelsen af Subject og Prædicat atter er beskrevet, læses Forbindelsen som eet Begreb, dog saaledes, at man i Udtalen mærker, at det bestaaer af to andre, — i Forhold til Beskrivelsen, der ligeledes maa udsiges som et eneste Begreb;
 - β. jo kortere Prædicat og Subject ere, desto meer nærmer Forbindelsen af begge sig et eneste Begreb, og man maa da læse: **וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת-הָאֵר** og **וַיִּקְרָא יְהוָה אֱלֹהִים אֶל-הָאֵר** o. s. v., som om det betød „Lysets Tilblivelse er da Guds Synede (det, som han seer)“ og „Menneskets Hosværende er da Herren Guds Naabte“ o. s. v., ganske saaledes som man ovenfor maa læse **וַיִּדְבֹר בְּזֶב רִשָׁע**; og **עַיִן אֵל מִלֶּךְ גְּדוֹל**; hvor dog **בְּזֶב** er den objective Genitiv, eller som: „Storm hans Fart“ er et Udtryk, o. s. v.

e) Endvidere kan en udvidet fuldstændig Sætning være forklaret, deels ved det, hvori Handlingen egentlig bestaaer, eller hvorved Handlingen egentlig er under Behandling, deels ved Bestemmelse af Tid eller Sted.

: **וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאֵר יוֹם** „og saa raaber Gud til Lysen „Dag“ ☉: kaldte Lysen Dag.

: **וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת-הָאֵר בְּיוֹם טוֹב** „og saa seer Gud i Lysets Nærværelse sikkerlig noget Godt (☉: seer Gud, at Lysen er godt).

: **וַיָּבֵא הַמֶּלֶךְ וְהַמֵּן אֶל-הַמִּשְׁתֶּה לְשִׁתּוֹת** „og saa kommer Kongen og Haman til Gjæstebudet for at drikke.“

: **וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאַסְתֵּר בְּמִשְׁתֵּה חַיִּין** „og saa siger Kongen til Ester ved Wiindrikkningen (☉: medens de drak Winen).“

: **וַיִּדְבֹר מֹשֶׁה אֶל-הָעָם לֵאמֹר** „og saa taler Moses hos Folket ved at sige.“

f) Endelig kan en forklaret udvidet fuldstændig Sætning være fortsat. Ved det, som fortsætter, forstaaer jeg det, som følger efter et Ophold, der ved sin Tone viser, at Noget skal opregnes eller anføres; efter Danskens Colon; og vi kunne gjerne sige: „Gud skabte: Himlen — og Jorden,“ naar vi just ville udhæve, at det deels var Himlen, deels Jorden.

... וַיִּקְרָא אָדָם שְׁמוֹת לְכָל-הַבְּהֵמָה וְלַעוֹף... og saa raaber Adam Navne: til alt Dvæg, og til Himlens Fugle, og til alle vilde Dyr;

g) Dog er dette Sætningsfortsættende næsten altid selv en heel Sætning, ligesom ogsaa enhver af de øvrige udvidende eller forklarende Dele kunne være, dog ej lettelig meer end een af Delene, hvilken da maa staae sidst; men er det Subjectet, der er meget langt, saa sættes det gjerne foran som en absolut Casus; de øvrige af Sætningens Dele sættes helst tilsidst, naar de ere udvidede ved en anden heel Sætning, hvorved dog oftest de Dele, som derefter ellers kunde følge, aldeles mangle. — Eftertryk og Modsetning sætter ofte et Ord foran som en absolut Casus, og dette beroer tilbeels paa Følelse og kan ej bestemmes efter Regler. — Imidlertid flyttes Pronominerne nærmere hen mod det Ord, hvortil de referere sig, især dersom ellers Tvetydighed kunde opstaae. — I saa Henseende bliver 1 Mos. 2, 19 at mærke, da ej Forfatterens Følelse eller Willie har givet Ordene Plads, men Nødvendigheden.

וְכָל אֲשֶׁר יִקְרָא לוֹ הָאָדָם נֶפֶשׁ הַיְיָ הוּא שְׁמוֹ „Alhedden, til hvilken Mennesket raabte „Livs Sjæl (ׁ: noget Levende)!” (alt dette staaer som en absolut Casus først) dette (nemlig Udraabet „noget Levende”) blev dens Navn.” — Just det samme Begreb vilde vi udtrykke ved: „noget Levende blev Navnet paa alt det, som Mennesket raabte det (dette Udraab „noget Levende”) til.” — „noget Levende blev Navnet paa alt det, hvorved han gjorde saadant Udraab.

h) Det vilde være for vidtløftigt at opregne enkelte Exempler paa de Tilfælde, hvor enkelte af en Sætnings Dele (det Udvidende; 11. c. det Forklarende; 11. e. det Fortsættende; 11. f.) kunne mangle, medens andre ere udvidede eller formedelst Forfatterens Følelse have erholdt en anden Plads, end de ellers ordentligviis skulde have. Tilforn er viist under 7 og 8 Overgangen fra den ene Taledeel til den anden, man seer da, at

1. Kal, Piel og Huphal have samme Forbindelse med Subject og de øvrige Sætningens Dele.

2. Hiphil har foruden alle de Dele, som fordres til en Sætning i Kal, endnu et andet Begreb, der følger strax efter Verbet; hvilket Begreb, forbundet med Subjectet i den falske Sætning, afgiver Subjectet i den hiphilske.

3. Niphal, Pual og Hithpael udskyde Subjectet af en falsk Sætning og antage det Sætning forklarende som Subject istedetfor det udstudte.

Anmærk. Niphal har samme Styrelse som Huphal i de Verber, hvor hiin Form bruges for denne; 9. alm. Anmærk. 3.

i) Undertiden kan dog Subjectet mangle, uden at Genusforandring derved er bleven iagttaget.

4. Mos. 32.5. **יִתְּן אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת לְעַבְדֶּיךָ לְאֶחָוֶיךָ** og saa sig de: bare vi have fundet Naade i dine Øine, saa vil [En] komme til at give dette Land for dine Tjenere til Arv; du maa endelig ikke føre os over Jordan.

12. Hvad der endnu er tilbage af ægte Hebraisk, findes i Jødernes hellige Skrift, det gamle Testamente. Heraf seer man, hvorledes enhver Forfatter bestemmer en Tid, hvorfra hans Fortælling gaar ud, ved faae Ord, medens alle følgende Sætninger, der begynde med *Wav conv. Fut.*, ere at betragte som Efterfølgninger derfor, og af disse er igjen den ene Efterfølgning for den anden. Moses begynder sine 5 Bøger med en almindelig Forsætning. „I Begyndelsen har Gud skabt, hvorved deels Himlen er bleven til, deels Jorden,“ derpaa vælger han af denne almindelige Forsætning et Punkt, hvorfra han vil gaar ud, og skriver da den særegne Forsætning i det andet Vers: „og Jorden! den har været øde og tom; og mørkt var der over Overfladen af en Afgrund (et dybt Vandsvælg); og (medens) Guds Aand var svævende over Vandoverfladen.“ Nu følger Efterfølgning til Efterfølgning „og saa siger Gud: bliv Lys og der blev Lys; og saa o. s. v.“ — En Forfatters Værk er da een eneste Periode, hvori dog undertiden kommer indskudte Sætninger, indførte som en Andens Ord eller Tanker f. Ex. „bliv Lys, og saa bliver der Lys“ fremdeles de ovenfor oversatte Tanker af Eliesar 1 Mos. 24.12. o. følg.

Forskjellig Længde af Ophold mellem Sætningerne viste naturligviis den nærmere eller fjernere Forbindelse mellem samme, ligesom ogsaa dette maa være Tilfældet med Sætningens enkelte Dele, og skulde Tale sproget tydelig udtrykkes ved Skrifttegn, fordredes

1. Tegn til enhver Medlyd.
2. Tegn til enhver Selvlyd; kortere eller længere Selvlyde.
3. Tegn for Selvlydenes Lydhøide.
4. Tegn for de forskjellige Opholds Længde mellem de enkelte Ord og Sætninger, og den besynderlige Bøining af Aandedrættet under samme.

Af disse 4 Numere leverede de hellige Bøgers Forfattere kun Tegn for Medlydene, og disse dog næppe distingerede nok; alt det Øvrige, som fordredes til en god Udtale og Oplæsning, maatte ved Traditionen overleveres fra den ene Slægt til den anden. Saa længe kun Lidet var skrevet i Sproget, var det ej vanskeligt, især da Sproget endnu taltes, og desuden Vokalerne vistnok endog i Udtalen ej vare synderlig distingerede. Ikke heller kunde Alle læse den hellige Skrift, men kun de, som havde Øvelse deri, og endda seer man, at Loven ofte har i lang Tid været skjult og altsaa ej er bleven læst for Folket. Men i det babyloniske Fangenskab glemte Jøderne tildeels deres Sprog, og Nehemias skriver, at man maatte give Folket Underretning om Loven og forklare, hvad der blev oplæst. Hertil behøvedes vel ikke nogen ordentlig uafbrudt Oversættelse, men blot en

Forklaring af enkelte Ord. Efter det babyloniske Fangenskab talte Jøderne Chaldaisk; thi vi see, at Mardokai byder Ester ej at give sig tilkjende som Jødinde, hvoraf man maa slutte, at hun i det Mindste talte Chaldaisk saaledes, at hun ej røbede sin Herkomst, og rimeligviis har hun som simpel Pige ej lært andet Sprog end det, hun fra Barndommen af har hørt tales. Allerede i Begyndelsen af Fangensløbet skrev Daniel endog kun chaldaiskerende Hebraisk. — Det Chaldaiske er imidlertid omtrent forskjelligt fra det Hebraiske, som det Svenske er forskjelligt fra det Danske; vi behøve for at forstaae Svensk kun Forklaring over enkelte Ord, saaledes behøvede formodentlig Jøderne, der talte Chaldaisk, kun enkelte hebraiske Ord oversatte. Det er ej heller urimeligt at antage, at Esra har indført fra det Chaldaiske de Tegn paa Medlydene, som vi nu finde for at lette Læsningen, og mueligen har han endog tilsat Tegnet (י), פֿיֿוֿן אִיֿוֿ, i det han vel mærkede, hvor vanskeligt det var bestandig at træffe et passende Sted til at gjøre Ophold, naar man vilde drage sit Veir friere; ja det skeer endog ofte, at man ved at læse sit Modersmaal af Uopmærksomhed ej passer at lade Tønen synke mod Punktum og saaledes læser over samme. — Imidlertid beretter Maimonides, at man paa Esras Tider pleiede at holde en Tolk, der forklarede Folket det, som Forelæseren oplæste af Loven, paa det at de kunde forstaae Ordnes Betydning. Han taler altsaa heller ikke om Andet end enkelte Ords Oversættelse, og det er høist rimeligt, at ej nogen ordentlig Targum er bleven forfattet, førend Jøderne henfaldt til Spidsfindigheder, og forskjellige Secter vare hadefulde paa hinanden; thi da vovede man vel ej altid at stole paa en Tolk, der desuden ej heller altid kunde være tilstæde til privat Brug. Men det var just paa Jesu Tider, at Antallet paa de Skriftekloge var tiltaget, og Stridigheder mellem de enkelte Secter især bleve mærkelige, hvoraf jeg slutter, at de Targumim, som vi have af Onkelos og Jonathan, og som ere forfattede kort før Christi Fødsel ogsaa ere de ældste. Disse vandt nu almindeligt Bifald, og man pleiede da siden i Jødernes Synagoger at oplæse Parascherne og Haftarerne baade efter Texten og efter Targum. Linieviis er Targum næppe bleven læst efter Texten, da derved den taktsfulde Oplæsning, som Jøderne stedse have vurderet høit, vilde tabe meget. Finder man Manuscripter, hvori den chaldaiske Oversættelse er tilføiet linieviis, saa have disse vistnok været til privat Brug. — Jo meer Targumim bleve nødvendige, desto større Værdi var det selv at forstaae Texten, og jo sjældnere Noget forstod samme, desto vanskeligere var det at oplæse den rigtig; ja man læste vel ofte uden at forstaae, blot saaledes som Fædrene havde læst. Dog var der ogsaa lærde Jøder, som forstode, hvad de læste, og af dem paatog de saa kaldte Masoreter omtrent 436 Aar efter Jødernes Udspredelse sig at lette deres ulærde Brødre Læsningen af den hellige Skrift. Inden

jeg betragter Maaden, hvorpaa dette kunde skee og ske, vil jeg kortelig gjentage den hebraiske Textes Historie.

1. Fra den Tid, hvori de enkelte Skrifter ere forfattede indtil det babyloniske Fangenskab eksisterede kun Tegne for Medlydene, muelig endog i sammenhængende Række. Kun Enkelte kjendte disse Tegne, og de, der kjendte dem, kunde let selv tilføie Medlydene, forstaae Meningen og læse Texten for Folket, saa længe det hebraiske Sprog blev talt.

2. Under det babyloniske Fangenskab glemte Jøderne deres Sprog og kunde kun forstaae Hebraisk formedelsst den nære Forbindelse med Chaldaisk. Enkelte forstode det rigtigt, og Færre kunde læse den hebraiske Text, (hvorfore mueligen Esra, da Jøderne vare dragne tilbage fra det babyloniske Fangenskab, afskrev Texten med de meer bekjendte Chaldaiske Bogstaver og tilfattede פֿרשׁה חזק׳ efter tillige at have afdeelt de enkelte Ord ved smaae Mellemrum samt Finalbogstaver) (?)

3. Fra det babyloniske Fangenskab indtil omtrent halvhundrede Aar før Christi Fødsel blev Texten oplæst af en Forelæser, og en Folk nævnte de fuldkommen ubekjendte Ord paa Chaldaisk, saasnart de forekom, eller ogsaa maatte de, som ej forstode det Oplæste, forespørge sig hos dem, som forstode det; næppe blev en sammenhængende mundtlig Targum givet.

4. Fra Onkelos og Jonathans Tid indtil 506 efter Christi Fødsel læstes den skrevne Targum i Synagogerne efter Texten, og længer og længer hen i Tiden forstod næppe Forelæseren af Texten Meningen af samme, men læste blot saaledes, som han havde hørt Fædrene læse, naturligviis gjælder det ej om Alle, men dog om de Fleste. Paa denne Tid var det egentlig først, at Jøderne gjorde sig saa mange Skrupler over den rigtige Oplæsning, og i Grunden maatte det og være en stor Skam for deres Præster, om de ej engang forstode den hellige Skrift. Derfor var det at Masoreterne tilføiede Punkter og Tegne for at bestemme Oplæsningen saa nøie som mueligt, saa at Oplæseren, naar han rettede sig efter disse, dog ej kunde blive til Spot og Skam for dem, som vare nærværende og forstode Meningen bedre. Fra denne Tid er den da ingen Forandringer undergaaet i væsentlig Henseende.

13. Ovenfor er allerede anført, hvad der fordredes til at udtrykke Talesproget ved Skrifte tegn; det samme fordredes ogsaa for at bestemme Oplæsningen af den hebraiske Text, og for Masoreterne maatte det være magtpaaliggende at tilføie de Tegne, hvis Betydning man tilforn maatte gjengive efter Traditionen, medens de manglede i Texten. Masoreterne overveiede nu formodentlig i denne Henseende:

1. Hvad det var nødvendigt, at de ved Tegne tilskjændegave

- α. naar af de Tegn, som Texten leverede for Medlydene, det samme under forskjellige Omstændigheder havde forskjellig Udtale, fordredes denne noiere distingeret.
- β. da Selvlydene, naar de ved Traditionen skulde overleveres fra Slægt til Slægt, let kunde forandre deres oprindelige Udtale, fordredes Tegn saavel for deres forskjellige Lydarter, som for enhver Arts Lydlængde.
- γ. da et Ords Staveller havde forskjellig Betonning og det især kom an paa at lade det største Tonefald hvile paa den rigtige Stavelse, fordredes denne Stavelse antydet, paa det at den, som ej forstod Sproget, ej skulde vælge en urigtig; ogsaa kunde de finde det nødvendigt at antyde besynderlige Modificationer af Stemmen under Ordene's Oplæsning.
- δ. da Forbindelsen af Ordene tildeels erholdt sin Betydning efter de, efter deres nærmere eller fjernere Forbindelse i Begreb forholdsmæssige, Ophold, som den Talende eller Læsende skulde gjøre mellem samme, maatte Forholdet mellem disse antydes.

2. Om det ej var mueligt at benytte samme Tegn i flere Henseender og, hvor de skulde sætte dem.

- α. De fandt da formodentlig, at de ej burde forandre Texten, men blot forklare den;
- β. at Tegnene maatte sættes, hvor de skulde virke: oven, under, i eller ved Siden af Ordene;
- γ. at de Tegn, som viste Ordene's forholdsmæssige Forbindelse, kunde sættes med Fordeel ved Tonstavelsen ikke alene for at spare andre Tegn for denne, men ogsaa fordi Opholdene's forskjellige Længde virker mærkelig paa Tonstavelse's Modification.
- 3. Hvilke Tegn de skulde vælge. I saa Henseende var det naturligt,
 - α. at de valgte samme Tegn, hvor samme Virkning skulde gjøres;
 - β. at de, hvor det var mueligt, gave Tegnene et saadant Udseende, at samme kunde hentyde til deres Virkning;
 - δ. at de satte Tegnene ved Tonstavelsen ovenover, hvor man ved samme skulde høre Stemmen, nedenunder, hvor man skulde lade den synke.

4. Hvorledes det var mueligt i Almindelighed paa anden Maade end ved Udseendet at erindre om Tegnene's Betydning, især hvor det ej var mueligt ved Udseendet at antyde samme. De indsaae da vel,

- α. at de maatte give Tegnene saadanne Navne, der kunde vise deres Betydning og lettelig kunde læres uden ad, i det Mindste langt lettere end hele Traditionen om Oplæsningen.

Maaskee de ogsaa kunde

β. have indseet, at det var fordeelagtigt, om man forbandt en Benævnelſe, taget fra Tegnets Udſeende, med en, taget fra dets Betydning.

14. Man kan nu underſøge, om Maſoreterne virkelig have valgt de Midler, ſom kunde være paſſende til at opnaae ovenſtaaende Henſigter, og om de virkelig have opnaaet dem. Henſigtsmæssige Midler have de vel valgt, men deres Henſigt blev dog ej opnaaet; thi ved Traditionen er ikke Tegnenes Betydning og Virkning bleven overleveret til os; ſelv maa man udſinde den, hvilket dog ej har ſaa ſtor Vanſkelighed, fordi man 1. ſeer Tegnenes Udſeende, 2. veed deres Navne, og 3. kjender temmelig nøie den rigtige Mening af de ſammenſøiede Ord.

A. Med Henſyn til 13. 1. α.

1. $\Psi\aleph$ kaldes ſaadant Punkt, ſom ved Navnet her findes ſat i \aleph , hvilken dog ogſaa kan ſtaa i andre Bogſtaver.

Grammatikerne have ved analogiſke Betragtninger opdaget to Arter, \aleph og $\aleph\aleph$, hiint ſige de borttager Aspirationen af $\aleph\aleph$, dette fordobblor alle de Bogſtaver, hvori det indſættes, men findes ej i Gutturalerne og \aleph ; fremdeles mene de, at Punktet er faldt $\aleph\aleph$ af $\aleph\aleph$ „ſtikke,“ fordi det ligner et Stik.

Dette ſynes mig ej rigtigt:

α. Næppe har ſamme Tegn efter Maſoreternes Mening forſkjellig Virkning; 13. 3. α.

β. Navnet kan ej være givet alene for at lære os, hvorledes Tegnet ſeer ud; det erfarede man nok bedſt ved Hjælp af ſine Øjne, naar man nemlig ej behøvede at vide andet om det, end at det var en Prik.

Derimod kan mueligen:

a) Tegnet ved ſit Udſeende antyde ſin Virkning. 13. 3. β. — Udtalen af Bogſtaven, hvori det ſtaaer, er hurtig, ſom et Stik; det maa hverken læſpes ud eller være langtrukket;

b) Navnet ſelv viſe dets Betydning; 13. 4. α. — $\aleph\aleph$, der er Part. Ven. af det chaldaiſke $\aleph\aleph$ „ſtikke“ „ſtøde“ betyder „noget Stikkende;“ man ſtikker, ſtøder Bogſtaven frem; Udtalen af det bliver ſom et Stik eller Stød; det maa hverken læſpes ud eller være langtrukket. 13. 4. β.

2. $\aleph\aleph$ kaldes ſaadan horiſontal Linie, ſom ved Navnet findes over \aleph ; kan ogſaa ſtaa over andre Bogſtaver.

Grammatikerne ſige, at den i Modſætning til Dageſch kal viſer, naar Aspirationen ej er borttaget af $\aleph\aleph$; over andre Bogſtaver ſættes den for at tilkjendegive, at Dageſch chaſaf er faldet bort; over \aleph i Enden af et Ord for at antyde dets Hvilen.

Dette synes mig ej rigtig:

- a. Det vilde være ganske overflødig at underrette os om, at Aspirationen ej var borttaget, da Enhver, som saa, at der intet Dagesch kal stod, i saa Fald maatte vide, at Aspirationen endnu var der, hvilket nok ogsaa er Grunden til, at dette Segn urigtig ubelades; eller hvorledes skulle Bogstaverne da læses, naar ingen af Segnene findes?
- β. Det var ej Masoreternes Hensigt at give nogen grammatikalst Oplysning, men blot at vise Udtalen (12. Textens Historie. 4.), og stod ej Dagesch chasaf, læste nok Enhver, som om det ikke stod der, uden at noget Segn behøvede at vise det.
- γ. Naar de sige, at חַפּוֹ kommer af חָפַץ „hvile“ og saaledes tilkjendegiver, at חַפּוֹ hviler, hvad Forbindelse har da denne Betydning med Segnets Betydning ved de andre Bogstaver? skulle de ogsaa hvile?

Derimod kan man betragte:

a) Segnet med Hensyn til dets Udseende. — Linien viser i Forhold til Priffen noget længere, langtrukket, Trevent; Udtalen af Bogstavet er treven, langtrukken.

b) Segnet med Hensyn til dets Navn. — חַפּוֹ, der er Part. Ben. af det Chaldaiske חָפַץ „svække,“ „slappe,“ betyder „noget Slappende;“ man slapper Bogstavets Udtale, saa at den bliver treven og langtrukken.

Anmærkning til 1 og 2.

Det, som ligger imellem begge Yderligheder, hurtigt og langtrukket, er den ligegyldige simple Udtale. Endnu bør man betragte de Steder, hvor Segnene findes og ej findes, for at undersøge, om deraf Intet lader sig bestemme. Vi finde da Dagesch i Begyndelsen af Ord og Stavelser, hvor ingen Vokal gaaer umiddelbar foran, ved Bogstaverne חַפּוֹכַח, men ej under samme Betingelser ved andre Bogstaver, hvoraf man maa slutte, at der er noget Særegent ved disse. Lægger man Mærke til Dem, som af Naturen læse, vil man snart opdage, at det især er ved ovenstaaende Bogstaver, og efter Vokalerne kunne de ej undgaae det, især, dersom disse ere korte, derimod gjør deres blødere Organ det vanskeligt for dem at udtale disse Bogstaver klart; man hører imidlertid i Begyndelsen af Ord ikke saameget en Læspen, som et forunderligt Slag med Tungen, b lyder som ph, g som fg, t som dt, d som dd, f som pf og i det Hele udstødes de pludselig; i Enden af Stavelserne udlæses de vel, men efter de lange Vokaler især i Eenstavelsesord eller ved Modsetning, blive de tillige langtrukne. Saaledes formoder jeg da, at disse Bogstavers egentlige naturlige Udtale var læspende; Dagesch sættes da, naar man udstødte dem haardt, Kaphch naar de udtaltes blødt trevent, som

{ har du se...et ded?
ח...ח ; Det trevne

„jo...e jeg skal nok“ er analogt i Udtalen med **לָהּ תִּגְנֹב**, medens **לָהּ תִּגְנֹב** ligner „jo! jeg skal.“ Jeg kan ikke andet end foretrække hiin Accentuation for denne (5 Mos. 5. 17:18), i det det langtrukne **לָהּ**, der giver Optakt til **ת**, i Opregningen har Noget i sig, der vækker meer Opmærksomhed paa det Forbydende end det hurtigt udstødte **לָהּ**, der ingen Optakt giver til **ת**, som altsaa maa blive haardt at udtale. Hvor Kapheth staaer, troer jeg man maa oversætte: „du maa ikke stjele, du maa ikke heller o. s. v.“ Derimod hvor Dagesch staaer, vilde jeg oversætte: „Du maa (i Hæstighed) ikke stjele, Du maa ikke, o. s. v.“ omtrent som, naar **ע** i Hidfighed udbryder: „nu siger jeg dig: du maa ikke gaae, du maa ikke komme ud i Dag.“ Men saadan Hæstighed er dog ganske unaturlig, hvor det ikke engang er en Tiltale, men en Opregning af Pligtens Bud. Seer man nu hen til Versenes Antal, opdager man vel ogsaa let, hvilken Accentuation der er nyere, og kan med Næmnelighed slutte, at senere Fortolkere have fundet Behag i at sætte de enkelte Led af de 10 Bud ud fra hverandre ved Versaafdelinger, og da bildt sig ind, at Accenterne i og for sig selv ingen Betydning havde. Jeg vender nu tilbage til de saa kaldte aspirerede Bogstaver og mener, at intet Tegnsattes, naar de udlæspedes (ch i Jødernes „ach. vej mir“ kalder jeg ogsaa udlæspet). De øvrige Bogstaver, hvorved vi i Hebraifken finde disse Tegn, udlæspes ej lettelig, have altsaa ej heller det besynderlige Stød i Begyndelsen af et Ord, hvorfor og intet Dagesch staaer der. Dog maa man undtage især **ח** efter et andet Ord, som endes paa en Vokal, og som har en forbindende Accent; af den ganske naturlige Grund, at **ח** lettelig efter en Vokal kan udstødes ligesom med en Trille; **חַ חֲתוּמָה לֵךְ** „netāithāā [aäch,“ men **לֵךְ וְעָשָׂה לְךָ** „veaā-sāā...h(e)...lo;“ dog er dette ogsaa undertiden den Talendes vilkaarlige Billie, undertiden ogsaa en hurtig Udtales Skyld, at et Dagesch staaer i Begyndelsen af et Ord efter et andet, som endes paa en enkelt skarptonet Stavelse, eller rettere hvor man kun i Ordets Ende hører en skarptonet Vokal. Fordi vort og andres Sprog ej gjerne tillade, at en Stavelse endes paa en skarptonet Vokal, saa grunder dette sig ej paa Umueligheden deri („saā-lede“ lyder dog maaskee som „saalledes“), men derpaa, at vi altid, hvor det skulde være Tilfældet, fordoble den efterfølgende Consonant; thi ligesom man af „lång“ danner „länge“, skulde man af „brät“ danne „brä-te;“ hvilket fuldkommen maa lyde, som brätte og derfor er fkrevet med to Teer, at det tillige kunde skilles fra „bräte.“ Hebræerne have derimod oprindeligt ikke betragtet den følgende Consonant, som fordoblet, men den foregaaende Vokal, som skarptonet; Masoreterne derimod have fundet, at Lyden af saadan Consonant ved den rigtige Udtale af foregaaende Vokal blev udstødt, derfor sattes vel Dagesch, og kun fordi **חַח** har **ח** skarptonet, har ogsaa **חח** sit **ח** skarptonet, og **ח** vedbliver da at udtales med sit Stød. Fremdeles have visnok de gamle Hebræere hørt „קטר“

(Piel) som „kittel“ og ej som „kittet,“ og afdeelt חָוֶּזֶף og ej חָוֶּזֶפֶף ; saaledes er det kun, vi kunne sige, at Dagesch forte synes at fordoble det Bogstav, hvori det staaer. Man kan ej heller uden forsaavidt som Bortkastelsen af en Consonant i Enden af en skarptonet Stavelse, nødvendig medfører den Udtale af den følgende Consonant, som betegnes med Dagesch, sige, at Bortkastelsen er betalt med Dagesch forte. Den Prik, som findes i et Ords Endeconsonant, især Tau, er ligeledes Dagesch, og man maa læse „ חָוֶּזֶפֶף “ som „katal:t(e)“ (ח f. ת), „ חָוֶּזֶפֶף “ som „schamää:t(e),“ der maa lyde som „schamäätt(e);“ var altsaa Grammatikerne consequente kaldte de dette Dagesch chafak, hiint kal. Saaledes findes det og i andre Ord, hvor Noget er bortkastet fra Enden og betalt med Schva simpler.

Hzlyden er tredobbelt. I Begyndelsen af Ord og Stavelser har det sin naturlige Udtale; i Enden af et Ord derimod hører man det enten med Optakt eller Medtakt, som ih! (af Forundring; langtrukket); ih! (af Skræk; udstødt), hvor hiin Udtale af ח i Hebraikken skal vises, sættes Naphch, hvor denne, Dagesch. Rigtignok have ej Grammatikerne henført det under de foregaaende, men dannet en ny Benævnelse פִּיחַ (ו: som gjør, at ח bliver udtalt). Prikken i ח anseer jeg imidlertid for at have samme Virkning her, som i de øvrige Bogstaver, hvor den sættes; ח bliver hørt udstødt. Naphch derimod mene de nu her skal vise, at intet Mapphik staaer, eller at ח ej skal udtales, ligesom de ellers mene, at det viser, naar intet Dagesch staaer. Det er dog vist urigtigt; mig synes det, at samme Tegn meer maa vise, at ח skal udtales langtrukket, som ved „ih!“ (af Forundring). De øvrige Gutturaler kunne ifølge deres Natur ej lettelig fremsiges paa flere end een Maade, og jeg formoder, at ח bestandig har havt samme snurrende Lyd, som Normændene tillægge det, siden man ej i samme finder Dagesch, og dog ellers „t“ gjerne høres udstødt som dobbelt.

Paa samme Maade vilde det være let at bestemme ethvert maforetisk Tegns Brug og Betydning, naar man blot antager de under 13 fremsatte Hypotheser; her vilde det være for vidløftig en Underfølgelse; kun kan jeg ej undlade til Slutning at nedskrive en Oversættelse af Psalm. 57 og 58, saaledes som jeg synes, den bør være; thi de sædvanlige forekomme mig yderst fejlsulde, og skulde min være rigtig, da vil Enhver see, hvor flet, især i Psalm. 58, Tankeforbindelsen og Meningen har været fattet.

Psalms. 57.

Vær mig naadig,
 Gud!
 Vær mig naadig!
 Thi paa dig tryk har jo floket
 Min Sjæl;
 Ja i din Vinges Skygge tryk skal jeg være,
 Indtil det Uveir¹⁾ gaaer over.
 Raabe vil jeg til Gud,
 Den Høie,
 Til Gud²⁾ —
 Den virkende paa mig.
 Sende fra Himlen vil han
 Dg Frelse mig bringe.
 Stærkt beffjæmmet han har min Plager;
 Forunderligt!³⁾
 Sende vil Gud herhen
 Sin Raade og Sandhed med den.
 O min Sjæl!⁴⁾
 I Lovens Midte jeg ligger,
 Ach de Menneffebørn opvædende,
 Deres Tænder er Pileindsfæstning,⁵⁾
 Deres Tunge er Skarpheds Sværd.
 Ophoi dig over de Himle,
 Gud!
 Dver!⁶⁾
 Ja over Alverden — din Ære.⁷⁾
 Et Garn
 Opfæstet har de for mine Fjed; det høied.⁸⁾
 Min Sjæl.
 De grove for mig en Grav,
 Men selv de falbt i dens Midte;
 Forunderligt!
 Mit Hjerte er styrket,
 O Gud!
 Mit Hjerte er styrket,
 Dg nu vil jeg synges,
 I Lovsang jeg nu vil udbryde.
 Vaagn op min Ære!

Waagn op,
 O Pfalter og Cithar!
 Lidelig jeg Eder maa vække.¹⁾
 Rakke dig vil jeg blandt Folket,²⁾
 Min Herre!
 Lovsunge dig høit — blandt Nationen;³⁾
 Thi stor indtil Himle din Raade,
 Indtil Skyen⁴⁾ din Sandhed.
 Døfni dig over Himmel,
 Gud!
 Over!
 Sa over Alverden — din Ære.

1) הַנְּוֹת (Inf. Pliel af הָוָה eller i Almindelighed blot et Begreb, som hører ind under Piel) „noget frygteligt Nærværende,“ „noget Grueligt,“ „Ulykke,“ „Uveir.“ Man sammenligne her denne Forbindelse mellem „noget Frygteligt“ (הַנְּוֹת) „og den simple Nærværelse“ (הָוָה; וְסוֹס וְסוֹ) med det, som er sagt under 1.

2) הָאֵל 2c. til den Gud, som har Indflydelse paa mig. I Forbindelse med det Foregaaende bliver Tanken: „jeg vil raabe til Gud, den Høie, o! han er mig en Skyts-gud;“ el. han styrer min Skjæbne.

3) סֵלָה har jeg oversat ved „forunderligt!“ i det jeg ej kunde finde den etymologiske Oprindelse, og dog saa, at det omtrent maatte være et Omqvæd, der kunde følge efter baade Glædeligt og Særgeligt, bevirket af Gud.

4) נַפְשִׁי, o min Sjæl! De LXX Fortolkere have ganske feilet, men ikke mindre de, som oversatte „med min Sjæl.“ Det maa nødvendig være en absolut Casus: o min Sjæl! jeg ligger o. s. v. 3: jeg føler samme Qual og Angst nu, som jeg vilde føle, om jeg laa blandt Løver, der æde Mennesker; thi לְהַשִּׁיב, hvis det just ikke svarer til לְבַאֵי, saa refererer det sig dog dertil og styrer efter min Mening det følgende בְּנִי-אֶרֶם. לְהַשִּׁיב betyder egentlig brænde selv, men ogsaa sætte Ild paa, fortære ligesom Jiden hurtig, opluge, opæde (?).

5) חֲבִית וְחַצְיֵי, Indfæstning og Pile 3: Pileindfæstning, en Række Spyd.

6) Gjentagelsen her af „over“ udhæver bedre Modsetningen i Dansken og gjengiver tillige det Hold ved עַל formedelst Tiphkah.

7) Denne Linie, som ogsaa den sidste, er en heel Sætning: „din Ære er udbredt over Alverden;“ men jeg har undveget at oversætte det saaledes, fordi det forekom mig, at Hebraisten ligesom lod det være tvivlsomt, om man skulde referere עַל til det foregaaende רַמְּה eller ej.

8) כָּפַף נִפְשִׁי; κατακαμψαν την ψυχην μου (LXX). Her er begaaet en Feil, i det כָּפַף er oversat i Pluralis, som om Subjectet var כָּפַף, medens Ordet dog er et regelmæssigt Singularis, hvis Subject formodentlig er det, at de have lagt Snarer for ham. Langt rimeligere var det imidlertid at antage נִפְשִׁי, som Subject, skjøndt det ellers er Fem., end כָּפַף, der dog ogsaa meest er Fem.; thi da forlød man i det Mindste ej Lignelsen: „De have sat Garn for mine Fjed, og det omringe min Sjæl,” ligesom Fiskergarn omringer de Fisk, som skulle fanges. כָּפַף betyder egentlig „Krumme,” „bøje,” og den rigtigste Oversættelse er vistnok denne: „de have sat Garn for mine Fjed og dette (neml. at de have gjort det) bøiede min Sjæl” o: det smertede mig, at jeg lumskelig blev efterstræbt af dem.

9) אֶעֱרָא er aabenbare Hiphil, da der ligesom staaer Kal עָרָא; altsaa oversættes dette ved „vaagn op,” bliver hiint „jeg vil (maa) vække op.” Vaagn op! o. s. v. jeg maa vække (sc. Eder) tidlig.

10) Folket og Nationen tages collectivt.

11) Vi bruge heller „Skjen” end „Skjer.”

Psalm. 58.

Er det Sandhed, jeg hører? ¹⁾
 Nei! ²⁾
 Retfærdighed skalde I kunne tale,
 Af Oprigtighed skalde I kunne dømme,
 Born af et Menneſte? ³⁾
 I Hjertet Hidſighed I bevirke,
 I Landet Vold med egne Hænder; ⁴⁾
 I skulle dog overveie det. ⁴⁾
 Redrige fortjene ej Barmhertighed, ⁵⁾
 De ere Vanflabninger, ⁵⁾
 Saabanne Løgtalere.
 Der er Gift ved dem,
 Som Gift af en Slange.
 Som en bøv Mgle,
 Der holder sit Dre luffet, ⁶⁾ er den,
 Som ej vil høre ydmyg Bedendes ⁷⁾ Røst,
 Skjøndt selv ſteffende, i Sledſkerier oplart. ⁸⁾
 Gud!
 Nebryd Tandene i Munden paa Saabanne,
 Det er Love-Kindtænder,

Knuus dem,
 Jehova!
 Lad dem blive udspyttede som mudret Vand;⁹⁾
 Hiin udstrækker sine Brodde,¹⁰⁾
 Ligesom disse føre Bagtalelse.¹⁰⁾
 Som en Snegl — flibrig drager den frem —
 Er en Uvindes for tilbige Føtter;¹¹⁾
 Ingen af dem har seet Soel;
 Før skulde Ederes Vaaben forstændiggjøre en Tjørn,
 Naar ligesom Liv eller Brede —
 Den reiser i Beiret.¹²⁾
 Glæde sig maa den Retfærdige dog;
 Thi en Hævner har seet det;
 Sine Fjed skal han tvætte —
 I den Nedriges Blod;
 Og man vil da sige:
 Der er dog en Nybelse for den Retfærdige,
 Der er dog Mægtige tilstede —
 Dømmende paa Jorden.

1) **וְיִשְׁפְּטוּם**, mon virkelig?, mon det er Sandhed, jeg hører? el. maaskee: er det deres Alvor?

2) **וְיִשְׁפְּטוּם**, Stumhed o: paa mit gjorte Spørgsmaal vil følge Stumhed; de maae nok tie; nei! (i det han svarer sig selv).

3) **וְיִשְׁפְּטוּם**, Børn af et Menneske, 3 Mennesker. David tiltaler her kun de Mennesker, der lade som de ere retfærdige og oprigtige (v. 2.), men dog hemmelig ophidse Gemytterne, ja endog selv deeltage i Voldsgjerninger; han beder dem overveie deres Fremgangsmaade (v. 3.) og siger dem, at saadanne Logntalere, der ere Vanskabninger i Naturen, ej fortjene Barmhjertighed (v. 4.); thi der er Gift ved dem, ligesom ved Slangger (v. 5.). Den, som ej vil høre de ydmyg Bedendes Røst, skjøndt han selv godt forstaaer at smigre og fredske, naar han behøver Noget (v. 6.), er ligesom en døv Ogle, der holder sit Øre tillukket (o: ej heller bryder sig om, at dens Bytte jamrer sig, men dog selv vender og dreier sig, naar den er i Knibe) (v. 5.). David henvender sig nu til Gud og beder ham om at gjøre Saadanne usfadelige (v. 7.), og lade dem overalt blive udstødte af det menneskelige Samfund med samme Modbydelighed, som man udspytter mudret Vand (her ender Henvendelsen, og den afbrudte Lignelse fortsættes); hiin (neml. Oglen) udstrækker just hemmelig sine Brodde og saarer, ligesom disse flette Mennesker skade ved Bagtalelse (v. 8.). Ja man kan med Rette sammenligne saadan Vanskabning i Naturen

med en slibrig Snegl, endog med Hensyn til det, at Jingen af dem har seet Soel (v. 9); thi de ere virkelig saa blinde for deres eget Vel, at de ikke engang kunne see det meest Joinesfaldende, og man kunde vel før ved at staae til en Fjærn, der ligesom med Willie reiser sig i Veiret, gjøre den forstaaeligt, at man vilde frem, end man kan overtale Saasdanne til at føie eller tjene sig (v. 10). Men den Nætfærdige skal glæde sig, thi en Hævner har seet det, han vil tvætte sine Fjæd i den Nædfærdiges Blod (v. 11.), og man skal da sige: der er dog en Nydelse for den Nætfærdige, der ere dog אלהים (o: Mogle, som have Wiisdom og Magt), der dømme paa Jorden (v. 12).

4) פָּאֲרָץ staaer i Modsetning til בָּלֶב, חֲמַס וְיִיכָם (Eders Hænders Vold o: Vold med egne Hænder) til עוֹלָה (af עָלָה) Opstigelser, Ophævelser, Hidfighed; begge ere styrede af תַּפְעָלָן, og תַּפְעָלָן er uafhængigt deraf; „J skulle overveie det.“

5) Den ordrette Oversættelse er: de ere fremmede fra Barmhertighed; de ere vildfarne fra en Bug. Betydningen maa være, enten: de kjende ej Barmhertighed, eller: de fortjene ej Barmhertighed. Jeg foretrækker det sidste, og mener, at „de ere vildfarne fra en Bug“ siges lignelsesviis; thi ligesom Bannskabninger kunne med Rette ansees for at være ved en Wildfarelse eller Feiltagelse komne til Verden, saaledes ere ogsaa disse Bannskabninger i Naturen. רָחַם (af רָחַם, være barmhertig), Barmhertighed (men ej her, Moderliv).

6) Ligesom en døv Dgle o. s. v. (Prædicatet) er den, som ikke hører o. s. v. (Subjectet). Jeg mener, at רָשָׁא ej svarer til רָשָׁא, men betyder „den, som“ eller rettere „En, som.“

7) מְלַחֲשִׁים oversættes ved: *maudoytes*, *mussitantes*, Zauberer, hvisslende, men jeg troer, det skal betyde „ydmuyg bedende“ af לַחֲשָׁה, der egentlig er: stønne hæftig, hvoraf vel kunde komme „Zauberer,“ skjøndt vistnok langt nærmere og meer overeensstemmende med Meningen „ydmuyg bedende.“

8) חֲבֵר lader man ogsaa erholve Begrebet af manne og besvære, fordi man nu engang har refereret det til Dglen, medens det vistnok svarer til den omtalte Person, og jeg har oversat det ved „stedskende“ af חֲבֵר, logre, stedste, smigre, hvoraf forene sig med En, være venstabelig stundet mod En. Naar man gjennemskuer Tankefølgen i hele Psalmen, vil man let erkjende, at Oversætterne her have feilet storligen.

9) Dette Vers forekommer mig, at være det væsseligste, især den sidste Deel af samme. Man nødes til at antage, at den ved 7de Vers begyndte Henvendelse til Gud først endes her midt i dette, og at Lignelsen om Dglen derefter fortsættes. „Mudret Vand“ for „Vand, der er kommen til at gaae stærkt, der er bleven rørt op i.

10) חָצֵן, Pile, sine Brodde (om Oglen). יִתְמַלְלֵן, komme til at snakke, beskræbe sig for at komme til Orde, føre Bagtalelse.

11) אֲשֶׁת נִפְלָא anseer jeg for Subject til Prædicatet שֶׁבְּלֵוָה o. s. v. Meningen er given under 3.

12) Det er forunderligt, at dette Sted, der i Grunden ej er saa vanskeligt at forståe, dog er blevet oversat saa yderst stet og meningsløst af de Fleste. Nogle faae endog her en Lignelse mellem Breben og en kogende Gryde og lægge da selv Ild og Storm til. סִיר (af סָרָה, bøie sig, trække sig tilbage) egentlig: noget Krumt, Kroget, deraf ethvert krumt Redskab eller Waaben. שָׁעַר, reise i Beiret, oprøre נָ, svarer til אֲשֶׁר.

Herved indbydes Skolens Belyndere til at overvære den offentlige Examen, hvorved Disciplene blive prøvede i de enkelte Videnskaber paa de Dage og i de Timer, som følgende Tabel viser.

Den offentlige Examen i Friderichsborgs lærde Skole holdes saaledes:

Onsdagen d. 19 Septbr.

- Formiddag
8-1.	Latin
Græsk
Hebraisk
Historie
Geographie	}	Candidaterne.
	Eftermiddag		
3-7.	Latinsk Version	Cl. 4.	
	Religion	Cl. 3.	

Thorsdagen d. 20 Septbr.

- Formiddag
8-12.	Religions-Opgave	Cl. 4.	
	Fransk
Tydsk	}	Version Cl. 3.
	Eftermiddag		
2-7.	Mathematiske Opgaver . .	Cl. 4.	
	Historie
Geographie	}	Cl. 2.

Fredagen d. 21 Septbr.

- Formiddag
8-1.	Religion
Fransk
Tydsk
Mathematik	}	Candidaterne.
	Eftermiddag		
2-7.	Historiske Opgaver	Cl. 4.	
	Latin	Cl. 1.	

Løverdagen d. 22 Septbr.

- Formiddag
8-12.	Latinsk Stil	Cl. 4, 2.	
	Geometrie skriftlig	Cl. 3.	
	Eftermiddag		
2-6.	Fransk
Tydsk	}	Version Cl. 4.
	Arithmetik	Cl. 3.	

Mandagen d. 24 Septbr.

- Formiddag
8-12.	Latin
Tydsk	}	Cl. 4.
	Eftermiddag		
2-7.	Latin	Cl. 3.	
	Arithmetik	Cl. 2.	
	Dansk	Cl. 1.	

Tirsdagen d. 25 Septbr.

- Formiddag
8-12.	Latin
Græsk
Fransk	}	Cl. 2.
	Lat. Stil	Cl. 3.	
	Eftermiddag		
2-6.	Mathematik	Cl. 4.	
	Dansk Stil	Cl. 3.	

Onsdagen d. 26 Septbr.

- Formiddag
8-12.	Historie
Geographie	}	Cl. 4.
	Geometrie	Cl. 3.	
	Religion	Cl. 2.	
	Eftermiddag		
2-6.	Historie
Geographie	}	Cl. 1.
	Lat. Version	Cl. 3.	

Thorsdagen d. 27 Septbr.

- Formiddag
8-1.	Græsk
Hebraisk
Declamation	}	Cl. 4.
	Lat. Version	Cl. 2.	
	Eftermiddag		
3-7.	Fransk
Græsk	}	Cl. 3.
	Dansk Stil	Cl. 2.	
	Latin skriftlig	Cl. 1.	

Fredagen d. 28 Septbr.

- Formiddag
8-12.	Fransk
Tydsk	}	Version Cl. 2.
	Eftermiddag		
2-5.	Religion	Cl. 4.	

Løverdagen d. 29 Septbr.

- Formiddag
8-12.	Historie
Geographie	}	Cl. 3.
	Eftermiddag		
2-4.	Religion	Cl. 1.	

Tillige uddeles, efter foreviste Skrift- og Tegne-Prøver, Characterer for Calligraphie, Tegning og Svømning.

De Candidater, som dette Aar skulle dimitteres, ere:

1. Carl Christian Lund.
2. Carl Ludvig Jensen.
3. Bolle Herman Mørch.